K. 1. 46
1918-19

R. No. 5804
52

శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు

అథ శ్రీభట్టుమయ్యలో వ్రాసిన కుట్టకారగణితము.

(సుధాంతరం గ్రాహ్యం...)

అథ ద్వాత్రింశత్త్రయస్త్రింశద్భ్యాం కుట్టకారగణితమాహ

అశ్వద్వయం ౪ అధికాగ్రభాగహరం ... అధికాగ్రభాగహారాణాం

శేషపరస్పరభక్తం మతిగుణమగ్రాంతరే ... ౦౩౩౭ ౪

అథ ... గుణవంత్యయం ... నాగ్ర ... ధభాజితే శేషం।

అధికాగ్రచ్ఛేదగుణం ద్విచ్ఛేదాగ్రమధికాగ్రయుతం॥

టీక। ఈ కుట్టకారగణితమందు బహుప్రశ్నలు ౧౧ ప్రశ్నలున్నవి.

సూత్రానకు వ్యాఖ్యార్థం ఉదాహరణగు ... ప్రశ్నయెంతోగాని అజ్ఞాతము

అయిన విభాజ్యరాశిని ౨౬ భాగహారాలచేత కానంగాను అగ్రము ౧ వున్నది అవి

భాజ్యరాశినే ౨౩ భాగహారాలచేత కానంగాను అగ్ర అనగా శేషం ౧౦ వున్నది. ఆ

అజ్ఞాతము అయిన అవిభాజ్యరాశి యెంతో అసంగతమున్న గుణాలబ్ధులు ప్రతర

రము న్నూన మవర్తక కుట్టకం మీద చెప్పవలసినది ౩ ప్రశ్న అధికాగ్రభాగహారం

రంవం అగ్రము ౧౧ అనాగ్రభాగహారం ౬౧ దీని అగ్ర అనగా శేషం ౫ వేఱుకొన్న

అగ్రమున్న గుణాలబ్ధులున్నవి మవర్తక కుట్టకం మీద చెప్పవలసినది॥ ౩॥ ప్రశ్న

విషమవల్లిగల కుట్టకం చేత గుణాలబ్ధులను అవిభాజ్యరాశి విన్నయెంత భాగహార

ద్వయములను న్నసాంఖ్యంబునరరో ఆ భాగహార ద్వయం యెంత గుణాలబ్ధులున్న అవి

భాజ్యరాశి న్నిసమవల్లిగల కుట్టకం మీద చెప్పవలసినది॥ ౪॥ ప్రశ్న వల్లిరాశి చ్ఛేదద్వ

యములను న్న గుణాలబ్ధులున్న ద్విచ్ఛేదాగ్రమున్న వల్లీ ... యెంత చెప్పవలసినది॥

ప్రశ్న॥ యెటువంటి లెక్కలుగల భాగహారములు శీఘ్రముగా తుట్టతుదకు స్పష్టముగాను వ్రాయ
ని అనగా ఇలవునుగనుండా చెప్పవలసినది॥ ౭॥ ప్రశ్న॥ దుష్కరమైన తుట్టతుదను అ
గ్రాలు భాగహారములు యెలాగు అవి అన్నీ చెప్పవలెను॥ ౮॥ ప్రశ్న॥ వట్టి భాగహారద్వా
రాయనైతే అనేకములగు లబ్ధులున్నూ అనేక అవిభాజ్యరాసులున్నూ తెస్తే ఫలము తెలుపవలెను చెప్పవ
లసినది॥ ౯॥ ప్రశ్న॥ వట్టి భాగహారంలో గుణకారములో వట్టి భాగహారంలో గ్రాసున్నూ అయిన
ప్పుడు తుట్టతుదను యెలాగు చెప్పవలెను॥ ౧౦॥ ప్రశ్న॥ భాజ్యభాజకములు రెండు జతపంచరములు
అపవర్తనం చేస్తే వచ్చిన అవిభాజ్యరాశిన్ని అపవర్తనం చేయకుండా వచ్చిన అవిభా
జ్యరాశిన్ని వక్క విధమే అవుతాయి అని రెండు విధములు అగునా అని ఋజువు పెట్టవ
లసినది॥ ౧౧॥ ప్రశ్న॥ భాగహారంకంటే అగ్రఅధికముగా తుట్టతుదను యెలాగు చెయ్యను॥
౧౨॥ ప్రశ్న॥ భాగహారం ౩౪౩౧ వక భాగహారం ౩౪౦౦ చేస్తే అగ్రాలు తెచ్చి గమ్యాలు అవి
భాజ్యరాశిని యెలా చెప్పినట్టు అంకెలు అని ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం గానుపాలుగా నింపాను
నిరవశేషము అవుతుందా యీ చెప్పినట్టు వ్రాసిన్నిన్ని అంటే ఆ పాలు గాంచిన నిరవశేష
ము అవుతుందా యీ నిరగ్రాలు తుట్టతుదను వ్రాయవలెను అని సంగతి చెప్పవల
సినది॥ ౧౩॥ ప్రశ్న॥ భాజ్యం ౧౨౬ అగ్రం ది వంతు పాళ్ళు గుణించి యెంతపాళ్ళ
పాలు తెంచితే యెంత వస్తుంది॥ ౧౪॥ ప్రశ్న॥ వ్యత్యస్త తుట్టతుదను యెలాగంటే ది॥ ౧౫॥ ప్రశ్న॥
వ్యత్యస్తము అయిన తుట్టతుదను ముందు కల్పిన యెట్లాగు చేయవలెను॥ ౧౬॥ ప్రశ్న॥
అనేక భాగహారములకు యేకవిధమైన శేషం గలిగి యుండులాగు అనేక భాగహారము
ల యొక్క భిన్నమైన శేషం గలిగినప్పుడు తుట్టతుదను యెట్లాగు చేయవలెను॥
౧౭॥ ప్రశ్న॥ భాగహారం ౧౩౫ అగ్ర ౧౨ భాగహారం ౧౭౫ అగ్ర భాగహా
రం ౧౧౬ అగ్ర ౨ యీ మూడు భాగహారములకున్నూ తుట్టతుదను యెలాగు

తెవలెను॥ ౧౮ ప్రశ్న॥ అనేకవిధాగ్రభాగహారములయొక్క ఆవిభాజ్యరాశి తెగలుగు

లకున్న యీ భాగహారములను యెంతమాత్ర పాలుగాంతెనిరవశేషం గాతెగిపోవవా

అటువంటి శేషాంకతెగలందులకున్నతు పారయుంచె ప్పవలక్నది॥ ౧౯ ప్రశ్న॥ యేకవిధ

ము యున అగ్రలుకల భాగహారములు రెండున్నవి దివక యేకవిధముయున అగ్రలుకల

భాగహారములున్నవి రకి యీ నాలుగు భాగహారములకున్నఆవిభాజ్యరాశి

యెము [illegible] ౨౦॥ ప్రశ్న॥ [illegible] నాగ్రభాగహారంమాత్రను అధికాంగ్రభాగహార

న్ని పాలుకానగాని నిరవశేషము యీ పత్తు వందు ఆకుట్టకం యెకుట్టకాంయెవలెను॥

౨౧॥ప్రశ్న॥ వికలావశేషం పట్టగ్రహం విన్యాసరేఖున్నతె చ్చవృపాంయుంచెప్పవలెను॥

౨౨॥ప్రశ్న॥ యీ కుట్టకము యేగణితాన్ని ప్రాపకముచేసుకుని పుట్టినది॥ ౨౩॥ప్రశ్న॥ యీకు

ట్టకానికి ఉపపత్తి యెలాగున్ను ౨౪॥ప్రశ్న॥ కుట్టకమనగా యేమన్నమాట॥ అనేక్యము

మను [illegible] ప్రశ్నలకున్న ప్రత్యక్షప్రమాణములతోటి చెప్పినప్రత్యుత్తరములు॥

అధికాగ్రభాగహారంబింద [illegible] నాగ్రభాగహారేణ [illegible] యుండుకు అధర్మము [illegible]

అనంగా నుభాగహారంమాత్రను ఆవిభాజ్యరాశినివిరలు [illegible] అని శేషం అగ్రఅనంబడు

ను॥ భాగహారంమనంగా ఆవిభాజ్యరాశిని యెచ్చేదంమాత్రపాలుగాంతె యింఅగ్రనిలిచిన

దా అచ్ఛేదంభాగహారమనంబడును. ఆవిభాజ్యరాశి యనంగాను [illegible] భాగదయుల

మాత్రను యెవ్వడున పాలుగానంగా యీ అగ్రనిలిచినదిగా అజ్ఞాతముయున అవ్యక్త

ఆవిభాజ్యరాశి అనబడును యీ ఆవిభాజ్యరాశి యెందును అవి అజ్ఞాతముయునదు

శే భాజ్యరాశి యెంతోగాని యీ భాగహారద్వయంమాత్రను న్నపాలుకానంగాను యెంతెకెఅగ్రలు

అనగాశేషములునిలిచినవి॥ నవక యీ భాజ్యరాంశ చెప్పవలశినవని ప్రశ్నలూరాబట్టిమట్టి

తార దసాధ్యము యునందున అజ్ఞాతముయునది యీ ఆవిభాజ్యరాంశని చ్ఛేదద్వయంమాత్ర

తను పాలుగానంగాను చెను ఛేదద్వయంబౌత పాలుగాన్నప్పుడు అధికము యినఅగ్రన్నది
అఛేదం అధికాగ్రభాగహారమన్నిందెను ఛేదంబౌత పాలుగాన్నప్పుడు అల్పము యినఅగ్ర
న్నవా అఛేదం ఊనాగ్రభాగహారమన్ని తెలిపించుకుంటివి యిది గాక యీ అవిభాజ్య
రాశిని ఛేదద్వయంబౌతనూ పాలుగాన్నప్పుడు రెండు ఛేదములున్న సాగ్రులయిన సమా
నాగ్రులయినా అటువంటి సమయమందు అధికంగనున్న ఛేదం అధికాగ్రభాగహారమన్ని
తక్కువగనున్న ఛేదము ఊనాగ్రభాగహారమన్ని వచ్ఛేదానకు అగ్రము శూన్యమయిన
నిరగ్ర ఛేదానకు అగ్రము కలప్పుడు సాగ్రయయిన ఛేదము అధికాగ్రభాగహారమన్ని నిర
గ్రయయిన ఛేదం ఊనాగ్రభాగహారమన్ని అనంబడును యీ అగ్రులవల్లనున్న యీ
భాగహారములవల్లనున్న ద్విచ్ఛేదాగ్రం అనగా అవిభాజ్యరాశి తెలిసినప్పుడు అధికాగ్ర
భాగహారాన్ని ఊనాగ్రభాగహారంబౌతను పాలుకానంగాను వచ్చినలబ్ధం అప్రయోజక
మని విడచిపెట్టవలెనది. అప్రయోజకమనగా ఉత్తరోత్తరమందు వచ్చేటటువంటి లబ్ధి
తినోత్రంకారి దని ఉత్తరత్ర వృంయు తున్నపక్షమందు అందును గుణింపుల భాగంగా వచ్ఛేసాధనము
యితే అవృతుందెగాని, మగాన్నిగూ లబ్ధం తమాత్రం సాధనం కానందున వల్లిలోని ఉత్తర
రాకుండా ప్రతిబద్ధ అప్రయోజకమని అవిపించుకుండగను కలియూ లబ్ధిన్ని దూరంగా
హారే శేది॥ వాక్యం॥

శేషపరస్పరభక్తం మతిగుణమగ్రాంతరే క్షిప్తం

ఇందం దంతు అర్థం మయు ఊనాగ్రభాగహారంబౌత పాలుకానంగానిలిచినయప్పుడు అధికాగ్ర
భాగహారశేషంబౌతను ఊనాగ్రభాగహారాన్ని పాలుగాని ఆశేషంబౌతయూ శేషాన్నియూ శేష
మౌత ఆశేషాన్నిన్ని పాలుగానంటూ లబ్ధములు వరుసగా నిందవరకు వ్రాసుకుంట్టె యీ భాగహా
రద్వయము మున్నకొన్నిన ఛేదపర్యంతమున్న యీవరసను పరస్పరభక్తులు తెలిసిన

వతదానికిందవతకెవ్వానికున్న ఫలముల యొక్క యుక్తవల్లనే నంబడును యీవల్ల యొక్క
ప్రతులు విష్ణువు యినపక్షమందు విషయవల్ల ఆనిశ్చినము యినపక్షమందున వల్ల ఆ
నిశ్చయమునకు నదె. యీవల్లన యియినపక్షమందు అల్పము యైన యంగాకత్వభాగఫలము
శేషముల లో విశాదిప్రతిని యుంత మాత గురించి ఆగ్రాంతరం గూడి తెంది. ద్వైతం లో పాలు గానంగా
నిరవశేషము ప్రతుంటో ఆగురాత్వమున్ను తేతవిషవల్ల అయినపక్షమందు అల్పముల
వయుండా తత్వభాగఫల శేషముల లో యీవాదిప్రతిని యుంత మాత గురించి ఆగ్రాంతరం
ప్రాప్తిగా నిలువ శేషం తెంది ద్వైతం లో పాలు వానంగా నిరవశేషము ప్రతుంటో ఆగురాత్వమున్ను
ఆగ్రాంతరం కున్న యినపక్షమందు యీవాదిప్రతిని యుంత మాత గురించి తెంది ద్వైతం లో పా
లు గానంగా నిరవశేషము ప్రతుంటో ఆగురాత్వమున్ను తి గురాత్వమున్ను వల్ల తెంద్యావ
సుకు నదె. అల్పముల యినవై ప్రన్న భాగఫలశేష ద్వయం యముల లో నున్న విశాది ప్రతిని ము
తి గురాత్వము మాత గురించిన వల్ల అయినపక్షమందు ఆగ్రాంతరంతో భిన్న విషయవల్ల ఆ
యినపక్షమందు అగ్రాంతరం ప్రాప్తిన్ని అగ్రాంతరములే నిపక్షమందు ఆ అగ్రాంతరం
ప్రత్యామ్నాయం నవిత సున్న సంస్కరించిన్ని తెంది దైవం మాత నీరానిరవశేషము యెలాగు పోలుగా
నంగా వచ్చిన లక్షం ముతి గురాత్వం తెంద ఆంత్య అని వ్రాసుకునె ది- యీ ప్రకారంగా చివరను
ముతి గురాత్వం తో ఉన్న ఆ చివర నున్న అంత్యతో ఉన్నటు తుకున్న యీవల్ల సన్న వల్ల ఆగున
సన్నిధ వల్లనే నగా ఉపసంహరించబడినటు శిష్టము యైన వల్ల అనంబడును॥

వాక్యం॥ ఆ ద ఉపక్రమ గురావుంత్యం యుక్తం॥

యిందుకు అర్థం॥ యీవల్లనే ఉపసంహారింపబడిన శిష్యాల్ల యొక్క భాగఫల ఫలముల
లో చివర ఫలాన్ని ముతి గురాత్వం మాత గురించి అంత్యత్వం అని అంత్యచేరిపివేసెది.
యీ ప్రకారంగా చివర నుండి తెలుసుకొనుటకు గావచ్చిన యీ తో ప్రతిని రెండో ప్రతియా

చగుణితమ్మాన తత్ప్రతికూడు తూకూడిన ప్రతిహరింపితే స్వాల్పమ్లి ఉపసంహరింబగం
ను విూదనూకేంద్రు స్వతంత్రాలు వర్తాత్తం అవశేషం ఉండను, యేరేండు ప్రతులు లాగనున్నవిూది
ప్రతిగుణావునిన్నికింది ప్రతి లబ్ధి సాధనము యని నందువ సాధన లబ్ధి అనియెరింగది. అ
ధికాగ్రభాగహారం కంటె ఊనాగ్రభాగహారం యెక్కువవృద్ధ్యపక్షమందు యూసాధన లబ్ధి తప్పి
వే పరిశుద్ధమయిన లబ్ధి అగును అలాగుగాక అధికాగ్రభాగహారంకంటె ఊనాగ్రభాగహారం
తక్కువ అయినప్పుడు, అప్రుంకోజకము నిప్పావిడుపెట్టిన ఫలంబూతయూగుండన వ్యత్యాం
కము గుణించి అది యూసాధన లబ్ధి లాగా నంగాను శుద్ధలబ్ధి అగును॥

వాక్యం॥ ఊనాగ్రస్యైవ భాజితే క్షేపం అధికాగ్రస్యేదపంతం।
ద్విక్షేపదాగ్రమధికాగ్రయుతం॥—

యిందుకు అర్థం॥ యూపవల్లియెక్క ఊర్ధ్వభాగమందు వున్న గుణాన్ని ఊనాగ్రస్యైవం బూత
పాలుహానంగాని లబ్ధివశేషం వ్యర్థగుణాము గును॥ యూవ్యర్థ గుణితన్నియూతనూ అధి
కాగ్రస్యైదాన్ని గుణించి అధికాగ్రతుండగాను ఉంయన ప్రతిక్షేపదాగ్రమునగాం అవిభాజ్యరాశి
అగునూ। యూ అవిభాజ్యరాశిని భాగహారద్వారం కొలిచిన సున్నపాలు గానంగాని ఆభాగహా
రములు వివరలను న్నతగ్రులువచ్చునూ. అధికాగ్రస్యైవం బూతలబ్ధిని పాలుగానంగాను యున
శేషం వ్యర్థలబ్ధి అగునూ। అవిభాజ్యరాశిని అధికాగ్రస్యైవంబూతపాలుగానంగానువల్లింయెక్క
క్రుపరిభాగమందు ఉపసంహరింపగానిలచిన గుణము ఉన్నయూనాగ్రస్యైవంబూతపాలుకానంగా
ను లబ్ధిన్ని అవునూ॥

లీలావత్యాం॥ భాజ్యోహారఃక్షేపతశ్చాపవర్త్యః కేనాప్యాదౌ సంభవే కుట్టకార్థం।
యేనచ్ఛిన్నౌ భాజ్యహారౌ న తేనక్షేపశ్చైతద్దుష్టముద్దిష్టమేవ॥
పరస్పరం భాజితయోర్యయోర్యః శేషస్తయోస్స్యాదపవర్తనం సః॥

తేనాపవర్తేన విభాజితౌ యౌ తౌ భాజ్యహారౌ దృఢసంజ్ఞకౌ స్తః॥

మిథో భజేత్తౌ దృఢభాజ్యహారౌ యావద్విభాజ్యే భవతీహ రూపం।

ఫలాన్యధోధస్తదధో నివేశ్యః క్షేపస్తథాంతే ఖముపాంతిమేన॥

స్వోర్ధ్వే హతేఽంత్యేన యుతే తదంత్యం త్యజేన్ముహుః స్యాదితి రాశియుగ్మం।

ఊర్ధ్వో విభాజ్యేన దృఢేన తష్టః ఫలం గుణః స్యాదపరో హరేణ॥

ఏవం తదైవాత్ర యదా సమాస్తాః స్యుర్లబ్ధయశ్చేద్విషమాస్తదానీం।

యదాగతౌ లబ్ధిగుణౌ విశోధ్యౌ స్వతక్షణాచ్ఛేషమితౌ తు తౌ స్తః॥

భట్టప్రదీప ॥ సాగ్రావిరగ్రస్థ్యాది ముట్లకాశిసోద్విధా యదోరగ్రవిధేర్వ ఫలం స్యాత్।

భక్త్వా యథా స్తౌ తదవశిష్టమగ్రం యస్యైకమత్స్య పాధికరాగ్రః॥

అనగ్రహారైస్త్వధరాంతరాణ యూరాంతే సాధికాగ్రే ప్రథమం విభక్తే।

ప్రాగ్జనత్త్వవశిష్టతేన తథా హృతే యా వివరే తరే గా॥

కృత్వా మతిర్వా ఫలానాంతే యం సమే త్వమతి కల్ప్యవా స్యాత్।

యస్మిన్ ఫలే సాగ్రం పర యస్య స్వక్షేత్ర ~~...~~ త్యం స్యాత్ఫలరాశి స్యాత్।

~~...~~ శే షే రదే స్యాన్మతి కల్ప్యవా పరగ్రాంతరం తత్ర వియోజనీయం।

అధో వినే యూరాప్ఫలానాంశానాం యతిస్తథానంతరముత్ఫలస్థం।

ఆద్యాప తస్త్రాగుల ఏతే తు పాంత్యానం త్యాద దాస్యాన్యంయు వక్రమాంత్యః।

ఏవంతు తావత్సురుచే ప్ర యరాగాం త్యావే వరా ఆవశే షితౌ స్తః॥

దృఢాగ్రహారా ద్యత శిష్టం వ్యాప్తిత స్తథాగ్రాధిత హారని ఘ్నః।

అగ్రేష్వయుత్తే కేత్వధికే సన స్యాద్వయయుమ్యాస్యాదవిభాజ్యరాశిః॥

(ప్ర)శ్నకుట్టకః॥ యం తోవ ఫుత్ర తు ప్రయుయు చేష్టో మిథోది ప్రతి ఉచేరుపాలు

కాకంగాను శేషం లబ్ధ్యమైనది క్రింది ప్రతి 3 క్కు బాగా తిపాలు కానంగాను శేషం ౧౦ వ్యత్పత్తి.

ఆవృత్తుంయుంతొపై 1 యు వలసి ఈ దాహరణ॥ ఒక భాగహారము అయిన 3 క్కు యొక్క

వరను న్ని ఉగ్రులు అనే పేరుగల శేషం ౧౦ న్ని మరి ఒక భాగహారము యున 2 ౬౯ ఠ

యొక్క ఆవరను న్ని అగ్ర అనే పేరుగల శేషం 2 గా కు తంటే తక్క వ్యాప్తం దునవయుం కు

లో అధికం 2 భాగహారం 2 ౬౯ ఠ ని న్ని తోనా

భాగహారం బాకి నా 0 అధికాగ్ర భాగహారమ్ము

పాలు గానం గా వర్ణనల బ్దం దూరకం గా వ్యంజవతె నగన కేయుప్పుడు ఆధిక

భాగహారము యున 3 క్కు బాకి తన న్ని పా

లు గానంగా వర్ణనల బ్ధం (0 (౧) ది దూరకం గా వ్యంజవె ౦యు లయా అధికాగ్ర భాగహా

3 క్కు పాలు గానంగా వర్ణనల బ్ధం 1

శేషం ౪ 3 యా శేషం బాకి నా తం గ వ్యక్త 2 ౬ ౯ ని న్ని పాలుగా నంగా వర్ణనలబ్ధ

భము యున వ 3 ఠ ని న్ని పాలు గానంగా వ్యన

లబ్ధం ౪ శేషం ౭ బాకి 3 ంది వె ద వం యున 2 ౦ న్ని పాలు కానంగా

ము లు న్ను కా ద్వి పద్ధం దున యుప్పుడు వు తి

గుణకం కాంయు వలసి యా పాలు గానంగా వర్ణనలబ్ధము లు శస్త్రులు

శేషం 2 న న్ని యుం దు బాకి గుణించి అగ్రం

త ర వం యున 2 న్ను కూ క ది కింది ష్టే ద వం యున 3 బాకి నన్ను పాలు గానంగా

శేషం యుం దూ కఠ న్ని వా ఠ బాకి గుణించి అ

గ్రాంతరం కూర్చినా యున ప్రతి ౬ । యా గుణకము యున 2 న్ను మతి గుణక

వ్రాసుకునేది॥ మతి గుణకము యునయా ౬ కి

నిన్నితించి నిన్నే దవుయినచె భాతనునన్నాపాలుగానం గానిప్పినలబ్ధం౨న్నులతిసునంత

ప్రకారంగా వ్రాసుకొనవలెను వచ్చిన ౧౩౪

౬౨౨। యీప్రకారంగా వ్రాసుకొని అయినా ప్రతి వచ్చి

పకం వ్రాసుకొని నియా వచ్చిన అయిన ౧౩౪౬

౨।౨। న్నుటిపసంహరించగాను సుగాలబ్ధులు వస్తవి సునంత

న్నుడునిన్నవు. వుటి గుణతమునకే౨ లభాతనున్ను

వుడి చెసు కనును న్ను చ యుద్ధ లబ్ధము అయిన ౬ టి

కారకంగా వ్రాసిన వచ్చిన ౧।౩।౪।౧౪।౨।

యీ బాధుకొత్తన ఫలము అయిన ౧౪ భాతనున్న త్రుతీయుల బ్ధము అయిన ౪

కారకంగా వ్రాసిన వచ్చిన ౧।౧౪।౫౪।౧౪। అంతులో

వ్రుత్తీయ స్థాన స్థితము అయిన యీ ౫౪ భాతనున్నా దిన్

చటు న్న స్థాన స్థిత ఫలము అయిన ౧౪ న్నుకారం

కారంగా వ్రాసిన వచ్చిన ౧।౧౨।౫౪। అంతులో వ్రుతీయ స్థాన స్థితము అయిన ౧౪ భాత

న్నుపుద లబ్ధము అయిన ౧ నిన్నిగుణించి వ్రుతీయ స్థాన స్థిత ఫలము అయిన ౫౪ నిన్ని

కారకంగా వ్రాసిన వచ్చిన ౨౪౬।౧౪౫। యీ వచ్చిన ముత్తమైన టి ౨౪౬ గుణితము నిన్నిటేం

తో వచ్చిన అయిన ౧౪ సాన్వర లబ్ధల నిన్ని చెరించి చివు। పున్నది ఆధికాగ్ర భాగమై

నంటికెటే ఊనాగ్ర భాగములోని అధికనున్నందున యీ సాను వ లబ్ధి నున్నది శుద్ధ లబ్ధి అని

చేరించి చివు। యీ అందులో గుణ ము అయిన ౪౬ టి నిన్ని ఊనాగ్రమైనవు అయిన ౩౭

బాతనున్నల బ్ధము అయిన ౧౪ టి నిన్ని అధికాగ్రమైనవు అయిన ౨౬ భాతనున్నది

ప్రంటి యున్న కమునగా పాయిగా వరంగ నతపాటు గానంగా న్నలుబి నశేషములు అయిన ౨౪౬న్ను

[illegible] దృఢ గుణ లబ్ధులు [illegible] దృఢ గుణము లున్న [illegible] హారమును

[illegible] అధికాగ్ర్య [illegible]

[illegible] భాగ్య [illegible]

[illegible] హారమును [illegible] శేషం [illegible] భాగహారము [illegible]

[illegible] శేషం [illegible]

[illegible] లబ్ధ [illegible]

[illegible] అధికాగ్ర్య భాగహారము [illegible]

[illegible] భాగహారము [illegible]

[illegible] అధికాగ్ర్య భాగహారము [illegible]

[illegible] లబ్ధం [illegible]

[illegible] హారమును [illegible]

[illegible] లబ్ధం [illegible] శేషం [illegible]

[illegible] లబ్ధం [illegible] శేషం [illegible]

[illegible] లబ్ధం [illegible] శేషం [illegible] భాగహారము [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] శేష [illegible]

[illegible] శేష [illegible]

[illegible] హారమును [illegible]

[illegible] లబ్ధం [illegible]

౦యు. ఇట్లు ఉపసంహరించగా వలసిన ముత్తు గుణకము యిన్ని రెండు ఛేదాంశములన్ను ముత్తు గుణించిన

దశాంశ ధర్మలబ్ధము ౦యున్న ౧ నిన్ని తండి అంత్యరూపంగా నైన వల్లి ౨,౪,౩,౪,౨, యీరాశులు ధర్మస్థా

నస్థిత ఫలము యుండగ ౪ భాగమున్ను వృత్తి ౦యు ఫలము ౦యున్న నిన్ని గుణించిన ౨ అయిన ౨ స్సూమా

త్రం గా నంభున వల్లి ౨,౪, ౧౪,౪, ౦యా వృత్తి ౦యు స్థాన స్థిత ఫలమైన ౧౪ భాగమున్ను ద్వితీయ లబ్ధ

మైన నాలుగింటిని గుణించి ఘనధర్మస్థాన స్థిత ఫలము ౦యున నాలుగున్ను తంగా నయి

న వల్లి ౨.౬౦.౧౪. ౦యుండు లో వృత్తి ౦యు స్థాన స్థితము ౦యున ౬౦ భాగమున్ను ప్రథమ లబ్ధ

ము ౦యున ౨ తో గుణించి వృత్తి ౦యు ఫలము ౦యున ౧౪ న్నూ తంగా నైన వల్లి ౧౩౪ న్ను

౬౦। ౦యు విరెండు ప్రత్యుత్తర వశేషంగా కలది అంశంగా నమి ది వృత్తి ౦యున ౧౩౪ న్ను గుణ

మున నిన్ని కిందివృత్తి అయిన ౬౦ న్ని సాధన లబ్ధ అని చెప్పెరింగితిమి యీ పృథు అధికాగ్రభాగ

హారంతం ఊనాగ్రభాగహారం చెప్పే శ్లోకవృత్తం దువన యీ సాధన లబ్ధి చెప్పే వేళ

ధ లబ్ధి అని చెప్పెరింగితిమి ॥

యీ గుణ లబ్ధాలంకై తవుల వత్తం చె నవ చెంత్ర వృత్తం దున తమ్మం శరయు వలశే

ఊనాగ్రసైద ము ౦యున ౧౦౫ భాగమున్ను గుణము ౦యున్న ౧౩౪ నిన్ని పాలు కానగా నిలుచిన శేషం ధృ

ధ గుణగా తవు ౨౬। అధికాగ్రభాగహారము ౦యున ౭౨ భాగమున్ను లబ [illegible] ౦యున [illegible] పాలు కానంగా

నిలిచిన శేషం ధృవలబ్ధ ౧౩౦ యాగ్ర [illegible] ౦యున ౨౬ భాగమున్ను అధికాగ్రభాగహారము ౦యున ౪౨ తో

నిన్ని గుణించి అధికాగ్ర అయిన ౧౫ న్ను కూడగా నయిన ద్విష్టాగ్రం ౧౩౭ ఎన్నిట౭ భాగపా

లు కానంగాను అగ్ర ౧౫ న్ను ౧౦౫ భాగపాలు [illegible] గాను అగ్ర ౧ న్ను చెప్పగా నయిన ద్విష్ట

దాగ్రమని చెప్పెరింగితిమి ॥

3 వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ అధికాగ్రభాగహారం ౯౦. అగ్ర ౧౧ ఊనాగ్రభాగహారం ౬౩ కని

అగ్ర ౫ వీటి యొక్క ద్విష్టదాగ్రమున్ను గుణలబ్ధలున్ను విషయము వల్లి ముట్టకం మీవివేవలి

అధికాగ్రభాగహారము ౧౨౨ నకు మిశ్రితాగ్రభాగహారము ౧౨౨ నకు ౯౧ భాగమును పొలుకానంగా
వచ్చిన లబ్ధం అప్రయోజకఫలమని దూరంగాపారవేశెను. అప్రయోజకమనగా వల్లీలో చెప్ప
నిశ్శేషమైనదన్నమాట. ౧౨౨ శేషము ఉపరస్పర భక్తములు కాయగా ౧౨౨ నవల్లి ౩।౪।౧।
౧౨౨ వల్లీవిశేషము వల్లీ ౯౧౨ నందున పరస్పర భక్తముల లాభం విశేషము ౧౨౨ ౧ నిన్నదయింది.
భాగహారము గుణించి అగ్రాంతరము ౧౨౨ ౯ నన్నప్పుచ్చితం దిశేషము ౧౨౨ న ౩ భాగమును పొలుకానంగా
మనిరవశేషము గుణకారం అదిన్ అంత అ౧౨౨ నందున ౧౨౨ నిన్ని వల్లి చివరను మతి గుం
ణకమని వ్రాసుకునేది. ౧౨౨ మతి గుణకం భాగమిందిశేషము ౧౨౨ ౧ నిన్ని గుణించి అగ్రాంతర
ము ౧౨౨ అరున్నప్పుచ్చితం దిశేషము ౧౨౨ ౩ భాగమున్నవి రవశేషము యేటుట్లుగా పొలుకానంగా
వచ్చిన లబ్ధం ౧న్నమతి౩ంది అశ్య అనివ్రాసుకొంగం వచ్చిన నష్ట వల్లి ౩।౪।౧।౫।౧। యీ
వల్లి అభయపరి గుణమం తృయుకి అన్నదు గాన ఫరార్ష్యత్వన్యాయిమానడుపసంహరించంగా
న ౧౨౨ గుణం ౧౫౨ సాధనలబ్ధి ౪౯ ౧౨౨ వృతి అధికాగ్రభాగహారంగా పెట్టినాగ్రభాగ
హారం తత్పృత్యన్నందున గుణసమాంశ్య ౧౨౨ ౧౫౨ నిన్ని అప్రయోజకఫలమని పూర్వమందు
దూరంగా పారవేశన ౧ భాగమును గుణించగా ౧౨౨ ఫలం సాధనలబ్ధి లాభమదగాను అయిన శుద్ధ
లబ్ధి ౨౦౯ యీ గుణలబ్ధులకైనవులు కంటి ౧౨౨ తృప్తపృన్నందున తుష్టం కాంయువలశిష్టాగ్ర
చ్ఛేదము ౧౨౨ ౯౧ భాగమున్న ౧౨౨ గుణము ౧౨౨ ౧౫౨ నిన్ని పొలుగానంగా నయిన ద్వ్యర్థ గుణం ౩౫
అధికాగ్రభాగహారము ౧౨౨ నకు భాగమున్నలబ్ధి అయిన ౨౦౯ నిన్ని పొలుకానంగానయిన శేషం
వృత్తలబ్ధి ౪౯ ౧౨౨ గుణం భాగన అధికాగ్రచ్ఛేదము ౧౨౨ నిన్ని గుణించి అధికాగ్రము ౧౨౨
౧౧ నన్నదగానైన ద్విష్టాగ్రం ౨౨౧౧ — ౯౪
౪౯ ప్రశ్నకు ఉత్తరము — అధికాగ్రభాగహారము అగ్ర ౧౧౯ నాగ్రభాగహారం ౯౧
అగ్రశల ౧౨౨ భాగహారద్వయమానకున్న విశేషము వల్లీమాదచెప్పినరం ౧౨౨ అవిభాజ్యరాశిసము వల్లి

భుక్తం విహాయ శేషము యొక్క లబ్ధం అధికాగ్రభాగహారము యొక్క నడుమ నిన్ని ఊనాగ్రభాగహా
రము యొక్క ఏడింటి చేసి పాలుతానంగా వచ్చిన లబ్ధం గన్ని అపవర్తనజఫలము నిడూర
గా వ్యుంచగా నిలిచిన శేషము ఒక 1 క్షయము ఒకటి నిన్ని ఏడింట చేసి పాలుతానంగా వచ్చిన
లబ్ధం 3 1 శేషం 4 దీని యాత గన్ని పాలుతానంగా వచ్చిన లబ్ధం 4 యుం దుకుము ...
నా యొక్క వలన ఫలం రెండు ముప్పయిలు వచ్చెను. దున నమవల్లి తాబట్టి మాది శేషము యొక్క 3 నిన్ని
2 గుణించి అగ్రాంతరము యొక్క ఏడింటి చేసి గానుతుంది క్షేపము యొక్క 4 యాత నున్ని పాలుతానంగాను
నిరవశేషము వ్యయించి గుణకము గుణకము యొక్క యొక్క వల్లి వర సుప్రాశి యొక్క వరసలు
ప్రాను కాగాన్ని నన్ను బవల్లి 3 1 4 ... 3 యొక్క వల్లి ఉపసంహరించగా నైన గుణము 3 4 సాధన లబ్ధం
యొక్క ప్పుడు అధికాగ్రభాగహారంతం తె ఊనాగ్రభాగహారం తత్పుర వృన్నం దున యొక్క దాంతటి అప
వర్తనజ లబ్ధము యొక్క 1 యాత నున్ని గుణ న్యాసంతను 2 4 నిన్ని గుణించి సాధన లబ్ధిలో
తూడంగానైన స్పష్ట లబ్ధి 4 6 యొక్క గుణ లబ్ధులు భేదము ఎతం టితకు వృన్నం దున యొక్క వృధగుణ
లబ్ధులని యొక్క 8 0 9 6 వియ యొక్క గుణము యొక్క 2 4 యాత నును అధికాగ్రభాగహారము యొక్కవం
ఆ నిన్ని గుణించి అధికాగ్ర యొక్క 11 స్పష్టం గానైన ద్విశైలాగ్రం 2 1 1 యొక్క గానవి
ష మువల్లి తెల్ల నా మువల్లి తెల్ల యొక్క లాగ్నైనా ద్విశైలాగ్రము నన్ను గుణ లబ్ధులు నన్ను యొక్క వి
న్యంగానైవస్త వని యొక్క 8 1 2 9 వి॥

2 ప్రశ్నము ఉత్తరం॥ వల్లి రాశి భాగహార ద్వయం వాంచకున్న ద్విశైలాగ్రము నన్ను గుణ లబ్ధులు
నన్ను చెవలశి ఊనావ 0 వగ అధికాగ్రభాగహారం 1 4 0 అగ్ర 4 ఊనాగ్రభాగ 4 0 అగ్ర 4
దీని యొక్క ద్విశైలాగ్రం చేవలశి అధికాగ్రభాగహారము యొక్క 1 4 0 నిన్ని ఊనాగ్రభాగహా
రము యొక్క 4 0 యాత నున్ని పాలుతానంగా వచ్చిన లబ్ధం 3 నన్ను అపవర్తనజమని దూరంగావుంచి
యొక్క శేషము యొక్క 1 యాత నున్ని ఊనాగ్రభాగహారము యొక్క 4 0 నిన్ని పాలుగా స్పష్టము దుకూ న్ని

ము వృతుంది గనుక యిప్పుడే మతి కల్పించాయువలె కదిని యొక్కవల్లి గణితే గుగనుక సమవల్లి అని
యొక్క ఠింగితిమి యూసవు వల్లిపారాసతె ఉన్నదని మతి గుణం గ అంత్యగ అంగుణన పన్నవల్లి గా||
యూ వల్లిరెండు ప్రభుతె అయినంగు డు ఉపసంహరించు పాటంకాత పొందుట్ల మతి గుణకము
న గణితగుణము నిన్ని అంత్య అయిన గణితసాధకలబ్ధి అనిన్ని యేడింగితిమి. ఇప్పుడు అధికాగ్రభా
గహారంతంచే ఊనాగ్రభాగహారంతమున వృశ్నందు నగుణస వృశాంత గణిత అప్రయోజక
ఫలము యిన ఎటువంటి సున్నగుణించి సాధనల స్థలంతలంగాని యిన సృతి లబ్ధి అధికాగ్రమైనను,
యిన గుణంటిని నిన్ని వృద్ధి గుణకము యిన గుణక సూగుణించి అధికాగ్రతలంగాని యిన వృద్ధి దాగ్ర
ము గణక అని యేడింగితిమి||

ప్రశ్నోత్తరం|| దుష్టలక్షణం చెప్పుచున్నాడు|| యేయే సంఖ్యల పాలు గాంచి భాగహారకములు
ఆ సున్న రవశేషము వృతమ్మో ఆ అంకయొక్క అగ్రాంతరంతో గుణిత పక్షమందు ఆకుట్టకం దుష్టమనియు,
తుంటుంది. దుష్టము నగలతలము తిలము గమతి గుణకం చాయుకత్వం కాదన్నమాట||

(శ్లో) ధరః|| భాజ్యం హారం క్షేపకం చాపవర్త్యః కేనాప్యాదౌ సంభవే కుట్టకార్థమ్

యేనచ్ఛిన్నౌ భాజ్యహారౌ న తేన క్షేపశ్చైతద్దుష్టముద్దిష్టమేవ||

టీకా తాత్పర్యం|| అధికాగ్రభాగహారం ఊనాగ్రభాగహారంగను, అధికాగ్రం ఊనాగ్ర
యూ భాగహారములు సున్న పరింటి పాలు కానంగా శేషములయి అగ్రాంతరం గుణిత రవ
శేషంగా పాలు పోనందున యూ కుట్టకం దుష్టమవుతుందని యేడింగితిమి గాని యిది బాలు
నూయుకొవలెను ఊనాగ్రభాగహారము యిన గుణించిన అధికాగ్రభాగహారము యిన దీని
పాలు కానంగా వచ్చిన లబ్ధం గణిత అప్రయోజకము. దూరంగా వుంచి యూ శేషము యిన గుణించి
ఊనాగ్రభాగహారము యిన గుణించి పాలుగానంగా వచ్చిన లబ్ధం గ శేషం యూ శేషం తను
నన్నించి గుణించిన పాలు కానంగా వచ్చిన లబ్ధం శేషం గం యిటు విపాదతి రుగా పాలు కొన్నప్పు

ముందు శూన్యం వస్తుంది గనుక యిప్పుడే మతి కల్పన కారణము వలన సమవర్గీకరణ మొదట్లో అయిన
౧౦ న్నియందు ప్రాంత గుణించి అగ్రాంతరము యిన ౬ న్ను కూడి తేపి వైనము యిన ౧౦ ప్రాంత ను పాలు గాన్న
ప్పుడు నిరవశేషము వచ్చుటందనే ప్రశ్నకు ప్రత్తరం తేనందు మతి గుణకం కుట్టక పాలు ట్లు యిది దుష్ట
మని యెంచి గతి ము. దుష్టమన గా యీ భాగహారములు ప్రాంత ను యెప్పుడు న్ను పాలు గాన్నా గానియు
లా గంటి అగ్రులు వుంటవని తే. ఆయన వలశివది॥
౨ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ యీ భాగహారములవలనే యీ అగ్రాంతరములు న్నగం ప్రాంత ను పాలు గాన
గానును నిరవశేషము యీ పక్షమందు మతి గుణితము న్ను అవిభాజ్యరాశి న్ని తలగి యీ కుట్టకం అ
దు ష్టమని పించు కుంటుంది। యిందుకు ఉదాహరణ॥ యిప్పుడు అధికాగ్రభాగహారము ౧౭ అ
గ్రం ౩. ఊనాగ్రభాగహారం ౧౫ అగ్రం ౮ యీ వైదములు న్ను యీ అగ్రాంతరములు న్ను యెకలుక
అయిన ౧౦ ప్రాంతము పాలుకొనంగా నునిరవశేషం గా తెగినందున యీ కుట్టకం అదృష్టమని యెంచి
గతి ము. దీని యొక్క ద్విప్రష్టె దాగ్రం తెలిసి అధికాగ్రభాగహారము యిన ౧౭ గం ఊనాగ్రభాగహారము
యిన ౧౫ ప్రాంతము న్ను పాలుకొనంగా వచ్చిన లబ్ధం వివల్లి న్ని మతి గుణితము న్ను అం న్ని
ను న్ను సాధించగా నయిన సన్నద్ధవల్లి ౧|౬|౨౫| యీ వల్లి ఉపసంహరించంగా నయిన గు
ణం ౧౬ సాధన లబ్ధి ౧౪ యిప్పుడు అధికాగ్రభాగహారం తోం ఊనాగ్రభాగహారం తన్ను
వచ్చిన దున గుణా సదృశాంక ౧౬ సున్ను అప్రయోజనఫలము యిన ౧ ప్రాంత ను గుణించి సాధన లబ్ధి
లో తూ తం గా నయిన శుద్ధ లబ్ధి ౩౦ గుణితము అయిన ౧౬ న్ను ఊనాగ్రంతోం ప్రాంత పాలు గానం
గానయిన శేషం దృఢ గుణం ౧౬ లబ్ధిని అధికాగ్రవైదం ప్రాంత పాలు గానం గానయిన శేషం దృఢల
బ్ధి ౩౦ యీ గుణము యిన ౧౬ ప్రాంత మున్ను అధికాగ్రవైదాన్ని గుణించి అధికాగ్ర అయిన ౩౦ న్ని కూడి
గానయిన అవిభాజ్యరాశి ౪౫౧౦॥
౩. ౨ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ ఏ భాగహారం ద్వారానకు అయిన అనేక గుణలబ్ధులు తెలిసిన న్న తాన్ని

ద్యం ఉన్నప్పుడు గుణంలో ఊనాగ్రభాగహారమున్ను లబ్ధిలో అధికాగ్రభాగహారమున్ను కూడుతూ వుం
డగాను అనేక గుణలబ్ధులు అవును వాటివల్ల అనేక అవిభాజ్యరాసులు అవును॥

తథా భాస్కరప్రదీపే॥ — గుణాన్యలబ్ధ్యోరపవృత్తహార,భాజ్యప్రధానాద్వ్యుపయుతావతిస్యాదితి॥

ఉదాహరణ॥ పయిని చెప్పిన ఉదాహరణ సంబంధమయిన వ్యుత్థగుణం ౧ అవ్యుత్థలబ్ధి ౩౦
ఇందుకు గుణంలో ఊనాగ్రభాగహారమయిన ౧౫ ని కూడగా వచ్చిన గుణములున్ను అధికాగ్రభా
గహారమయిన ౨౫౦ ని లబ్ధులలో కూడగా వచ్చిన లబ్ధులున్ను ఆ గుణలబ్ధులకైన అవిభాజ్యరా
సులనిపించుకున్న ద్విక్షేపాగ్రములు రాసులున్ను వ్రాస్తున్నాము॥— —

గుణములు	౧౬౬	౩౧౬	౪౬౬	౬౧౬	౭౬౬
లబ్ధులు	౩౧౦	౫౬౦	౮౧౦	౧౧౫౦	౧౪౩౦
ద్విక్షేపాగ్రాలు	౪౬౫౧౦	౮౮౫౧౦	౧౩౦౫౧౦	౧౭౨౫౧౦	౨౧౪౫౧౦

ఈ ప్రకారంగానే ప్రతి కుట్టకమందున్ను అనేకవిధములయిన గుణములున్ను లబ్ధులున్ను అవి
భాజ్యరాసులు అనిపించుకున్న ద్విక్షేపాగ్రములున్ను రావలసినది॥—

౬.వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ విష్ణుగుప్తః॥ "నిరగ్రమయ్యాసాగ్రముదాధికాగ్రం"
"సాగ్రం భవేత్సంకరకుట్టకానాం."

ఇందుకు అర్థం॥ వక భాగహారం సాగ్రమున్ను వక భాగహారం నిరగ్రమున్ను అయినప్పుడు
సాగ్రమయిన భాగహారం అధికాగ్రభాగహారమనిన్ని, నిరగ్రమయిన భాగహారం ఊనాగ్ర
భాగహారమనిన్ని అంటారు॥ ఉదాహరణ॥ సాగ్రభాగహారం ౧౦౫ అగ్రం ౨౨ నిరగ్రభాగహా
రం ౨౩ అగ్రం ౦. వీటి యొక్క ద్విక్షేపాగ్రం తేవలశి సాగ్రచ్ఛేదం అధికాగ్రభాగహారమున్ను నిరగ్ర
చ్ఛేదం ఊనాగ్రభాగహారమున్ను అయినందున అధికాగ్రభాగహారమయిన ౧౦౫ నిన్ని యుంచుమని

గుణించి అగ్రం అయిన ౧౨ న్ను కూడి యీ దృఢాగ్రభాగహారము యిన ౧౭ చేత ను న్ను హారముగానంగా
ను నిరవశేషమవుతుంది గనుక ఆ గుణకం మాత్ర గుణించబడి అగ్రలో కూడుకున్న అధికాగ్ర
భాగహారము ద్వితీయాగ్రమును విభజించుకుంటుంది గనుక యీ అధికాగ్రభాగహారము యిన ౧౨ న్ను ఊ
నాగ్రభాగహారము నగా నిరగ్రము యిన ౧౨౩ దాని చేత నున్న హారముగానంగా వచ్చిన లబ్ధం అప్రయోజ
మని దూరంగా వుంచి వల్లి సాధించి అగ్రాంతరమును విభజించుకున్న యీ అగ్ర ౧౨ వల్లనున్న మతి గుణకము
న్ను అంత్యమున్న సాధించగా నయిన సన్నద్ధ వల్లి ౧|౪|౧|౧౬|౧| యీ వల్లి ఉపసంహరించగా నయి
న గుణము ౧౨౫ సాధన లబ్ధి వరకు యిప్పుడు అధికాగ్రభాగహారం కంటె ఊనాగ్రభాగహారం యెక్కువ
వున్నందున యీ సాధన లబ్ధి యొక్క శుద్ధ లబ్ధి అని చెప్పబడింది తిమి. ఊనాగ్రభాగ గుణకాన్ని అధికా
గ్రక్షేపం మాత్ర లబ్ధిని హారముగానంగా నయిన శేషం ౧౨౫ న్ను ౧౨౫ విద్యర్థ గుణ లబ్ధులని చెప్పబడి
న తిమి. యీ గుణకాన్ని అధికాగ్రభాగహారము యిన ౧౨ గుణించి క్షేపము నిపించుకు
న్న అగ్ర ౧౨ న్ను కూడగా సైన అవిభాజ్యరాశి ౧౮౯౬ ద్విగుణహారము యిన ౧౨౩ చేత ను
న్ను హారముగానంగా నయిన లబ్ధం శేషం ౧౦ సున్న అయిన భాజ్యము యిన ౧౨ ని ఊన్న
గ్రము యిన ౧౨౫ మాత్ర మన్ను గుణించి క్షేపము యిన ౧౨ కూడి హారము యిన ౧౨౩ చేత ను న్ను
హారముగానంగా లబ్ధి అయిన వరఫలం వచ్చిన నిరవశేషముందను॥

౧౦. వ. ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ భాజ్య భాజకహారములను అపవర్తించి నా అపవర్తకం మాత్ర
వి భాజ్యరాశిని గుణించిన పక్షమందు అపవర్తించని భాజ్యభాజకహారముల వల్ల వచ్చిన అ
విభాజ్యరాశి అవుతుంది॥

లీలావత్యాం॥ భాజ్యో హారః క్షేపకశ్చాపవర్త్యః కేనాప్యాదౌ సంభవే కుట్టకార్థం॥ ఇతి॥
అందుచేత ఉదాహరణ యీ భాజ్య భాజకహారములనే అపవర్తించి కుట్టకం చేస్తున్నాము॥
భాజ్యము యిన ౧౨ యుక్తక్షేపము యిన ౧౨ న్ను హారము యిన ౧౨ వచ్చిన కి అంతలు ఆయినా రెండు నవి పో

యిట్లా సంఖ్యానరవశేషము వ్యవహరించిన యెడల అపవర్తనము చేయుంగాన యున్న ప్రశ్నలు భా

జ్యభాజకక్షేపంబులు హారంగా గాదికేటికి తుల్యకంగాయున్న వలశిత జ్ఞానసమవల్ల ౨, ౪, ౧, ౧౬, ౧, యి

వి అపవర్తించినదాయుంగాన యున గుణలబ్ధులు గుణంగాను లబ్ధవరయుం గుణకాదము

అధికాగ్రభాగహారము యునకల్లిగుణించి అపవర్తనము చేయంగా ద్వయంతరనూన్యము

1346 గుణించబోనయున ౧౬౯ యి శేషమునుపట్టి అవిభాజ్యరాశినివర్తెబె అంతు

గాన అపవర్తించినా అపవర్తించకపోయినా అవిభాజ్యరాశి వచ్చెదె అవుతుందని చెప్పి

తింకితిమి॥

౧౧వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ అధికాగ్రభాగహారంను న్యూనాగ్రభాగహారంలో అధికాగ్ర

౧౨ న్యూనాగ్ర భేదని యెక్కెక్క అవిభాజ్యరాశి వలశి యున్నది శ్వయంకెల్లసునన్ను

అగ్రాంతరము యునప్పిల్ల నున్న జ్ఞానసంఖ్యలవల్ల ౧, ౧౪, ౧ యువిరూపసంహారంచేయుంగాన

యునప్పుడు గుణలబ్ధులు గుణలబ్ధులు గుణము యున ధనమున్న అధికాగ్రభాగహా

రము యునప్పటికి గుణించి అధికాగ్రము యున గుణము మొత్తంగాన యున అవిభాజ్యరాశి ౬౦ అ

యు గానయున అవిభాజ్యరాశిని న్యూనాగ్రభేదము యున ధనమున్న పోలు గానంగాను అగ్ర

న్నవలచెము. అధికాగ్రభాగహారము యునప్పటి ధనమున్నపోలు గానంగాను అగ్రాలనివలన

మునదని యెక్కడుము యున న్యూనగుణకము యున అధికన్యూనము అంతరంపాన్నే వశేషం

గన్నియుంగా మొత్తము గుణించియుప్పుడు అగ్రము యునవాలు గుణకలను న్యూనాధంగాను చేయి

వటు అగ్ర అయి నగ్రన్యూనశేషము॥—

౧౨వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ అధికాగ్రభాగహారంలో ౩౪౩ వకే. న్యూనాగ్రభాగహారం

౫౪౦౦ యుంకెండు భాగహారములున్నది యెం అంతరాలపోలు గానంతేని నరవశేషము

వద్దా యుంకెండు భాగహారముల యెక్కడ్డవి న్యూనాగ్రం యెంచి ఆజయునం తెలియువలశినిట్లు

కుట్టకమును దువ్యక్తస్త కుట్టకకారంబున రేను గునక అధికమయిన భాగహారంబు అధికాగ్రభా
14(a) గహారము వున్నదానాగ్రభాగహారము యొక్క న్యూనాగ్రభాగహారము వున్నది యినందున న్యూనాగ్రభాగహారం
బు అధికాగ్రభాగహారంగానున్న అధికమయిన భాగహారాన్ని న్యూనాగ్రభాగహారంగాను వున్న
సంఖ్యని గురాన్యము యొక్క అగ్రాంతరం వల్లనును పంచవర్ణ నిర్ణయించగానైన అవి భాజ్యరాశితో
స్తిగుణాలబ్ధులతో ఇవి ద్వ్యక్తస్తకుట్టకం వల్ల తెల్సిన గుణాలబ్ధులున్నూ అవి భాజ్యరాశి స్థితులుయై
వుంటే విగనుకొవ్యక్తం గావ్రాసుకున్న యీ భాగహారములు అధికాగ్రభాగహారం ౩౪౩౫ న్యూనాగ్రభా
గహారం ౫౪౦౦ యీరెండు భాగహారములవల్లను వున్న గురాన్యము యొక్క అగ్రాంతరం వల్లనున్నూ తెల్సిన
స్థితులవల్ల ౧,౩,౧,౩,౫,౧, యీవల్లి ఉపసంహరించగాను యీ న్యూన గుణాలబ్ధులు ౧౩౦౦,
బ్ధి ౧౬౧ యీగుణంబు అధికాగ్రభాగహారము యైన ౩౪౩౫ చేత నిన్ని గుణించగా నయిన అన్ను
జ్యరాశి ౧౦౩౧౪౦౦ దీన్ని యీరెండు భాగహారము యొక్క సమత్యస్తం హరించగా
వచ్చిన శేషము గుణ్యం ఆ దిన్ని యీలబ్ధి అంత త్రిజ్య అయిన వుంట యీ గుణం రాశి జ్యా
సుస్థ అస్తు శుంఠి గమనే యీ త్రిజ్యార్ధసంఖ్యలను ౧చమాంతపాలు కానంగానిరవశేషము
లప్తతవని ౦౩౦ ౭౦౫ తెము॥

౧౩. వ. ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ భాజ్య ౧౫౬ అగ్ర ౧౦ ఇన్నిరెండు తూంతగుణించి రెండు తూంతపా
లు హెచ్చ ఫలం౧౦౦ వచ్చిందా ఆవయినంతే అంటె వలశివిరగ్ర కుట్టకంవ్యక్తస్తకుట్ట
14(b) కమువయినందున అధికాగ్రభాగహారం౧౫౬ న్యూనాగ్రభాగహారం ౨౦౦ యీభాగహారద్వయం
వల్లనున్న గురాన్యము యొక్క అగ్రాంతరం వల్లనున్న తెల్సిన స్థితివల్లి ౧౩,౧,౧,౫,౧,౦౦ ఉపసంహ
రించగాన యినప్రస్తుతమందు హారవనివించు తున్న లబ్ధి ౩౬ గుణం ౪౦ యీగుణంబుతను
౧౫౬ చేనిన్నిగుణించి హారము యైన ౩౬ తుబాంతను వున్నపాలు గానంగా నులబ్ధమయిన ౨౦౦
న్నవచ్చును॥

౧౪వ ప్రశ్నకు ఉత్తరము. వ్యస్తకుట్టకంచేత ప్రకారమెట్లనగా, అంతేను, ఊనాగ్రభాగహారం భాజ్య
మధికాగ్రభాగహారేణ, శేషపరస్పరభక్తం, మతిగుణమగ్రాంతరే క్షిప్తం.

అధ ఉపరిగుణనమంత్యయుగధికాగ్రచ్ఛేదభాజితే శేషం ।

ఊనాగ్రచ్ఛేదహతం ద్విచ్ఛేదాగ్రం తదనగ్రయుతం ।

ఓజపదే యుతిసామాన్యద్వ్యగ్రత్వగ్రాంతరం త్యాజ్యం ॥

నిరగ్రకుట్టకమందువలె వ్యస్తకుట్టకంకాయువలెనన్నప్పుడు అధికమైన భాగహారం అధికా గ్రభాగహారమనియు తక్కువదైన భాగహారం ఊనాగ్రభాగహారమనియు అనబడును. ఇచట గమనించవలెను. అధికాగ్రభాగహారము ౨౦౦ ఊనాగ్రభాగహారం ౧౩౬ యగుటచే ఇచ్చట ద్విచ్ఛేదాగ్రముతో లకు. అధికాగ్రభాగహారమయిన ౨౦౦ను ఊనాగ్రభాగహారమయిన ౧౩౬చే నిష్పేలు గాని శేషము వచ్చిన లబ్ధం విరళి ఆర్యస్తమయిన అగ్రాంతరంవల్లను ఇయాబైవద్దియుంవల్లను తెల్సిన శుద్ధవల్లి ౧,౩,౧,౧,౪,౧, యని ఉపసంహరింపగా ఇయ్యంగా వైనగుణలబ్ధులు

15a లబ్ధికి యాగుణము యినగుంపాదను ఊనాగ్రచ్ఛేదము యిన ౧౩౬చే నిష్పగుణించగా అయిన అవిభాజ్యరాశి ౨౦౦ అంతగాన యిదిన్నిమునుపటి విన్నింపబడి మధ్యమయే వృంధునుడ వికేసాగ్రము శిష్టాభావహారగా. అధికాగ్రభాగహారం ౧౮ అగ్రం ఊనాగ్రభాగహారం ౧౧ అగ్రం ౪ అధికాగ్ర భాగహారమయిన ౧౮ను ఊనాగ్రభాగహారమయిన ౧౧చే నిష్పలు గానంగా వచ్చిన లబ్ధం వి శిష్ట పరస్పరభక్తములయిన యాశేషముల వల్లని వచ్చినవల్లి ౧,౩ అయిన యీశేషములు మాదిప్రతిప్ర తం దిప్రతి పె యిది వ్యస్తకుట్టకమయినందున సమవల్లి అయినప్పటికి విషమవల్లిప్రకారం చేసిన మతిగుణం ౪, అం దిక్కీ యావల్లి ఉపసంహరించగా వచ్చిన గుణ ౨౨లబ్ధి ౧౨ అప్పుడు అధికాగ్రభాగ హరం తం చే ఊనాగ్రభాగహారం తక్కువైనందున వ్యస్తకుట్టకంగనుక సాధనలబ్ధి అయిన యాం౧౨ను స్థిరలబ్ధి అని యొకటిగ తీసి, గుణ ౨౨ని అధికాగ్రభాగహారమయిన ౧౮చేత గు

15(b) మున్ను పొందుగానంగా భిలబ్ధశేషం వృత్తఫలము ౧౦౦౧౨౫, లబ్ధి అయిన ౧౨౦ని చ్చి ఊనాగ్రభాగహ

రము ౧౧యిన ౧౧౫౦ ని మున్ను పొందుగానంగా భిలబ్ధశేషం వృత్తఫలబ్ధ ౯ము ౧౫౦యిన ము ౧౫౦ ని మున్ను ఊనా

గ్రభాగహరము ౧యిన ౧౧౨ని గుణించి ఊనాగ్రఅయిన ౪౫౦ ౩ గానయిన ౩ద్వి ౩ నాగ్ర౧౬౩॥——

౧౪వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥—— దీని లెక్క సుదపాంపరు సున్నాత్తస్తను యునము తల్లా వల్ల

అవిభాజ్యరాశి చేసి అధికాగ్రభాగహరం ౭౦౦ ఊనాగ్రభాగహరం ౧౩౬ విభాగమున అ

ధికాగ్రభాగహరాన్ని పొందుగానంగా వచ్చిన లబ్ధం ౧౨, దూరంగా ౩౦౪ యూ శేషముల వల్ల ముక్క

ఆప్రాంతరము ౧౦, ౧౦, ౧ వల్ల సున్నచ్చిన పరము గ్న ౩, ౧, ౧, ౫, ౧ యిది చూపనంహరించగానయి

నదుగాం ౩౬ సాధనలబ్ధ ౧౧ యిచ్చును అధికాగ్రభాగహరంకంటె ఊనాగ్రభాగహరం తక్కువ

ప్రశ్నం దునగు గానవృత్తాంత అయిన ౩౬ ఆప్రారంభాంకలబ్ధము యిన ౧౨౦ తన మ్ముగుణించ

16(a). సాధనలబ్ధి లోకానాదంగా నయిన శుద్ధలబ్ధి ౪౦ గుణము యిన ౩౬ దీనిని ఊనాగ్రచ్ఛేదం బాత

మున్ను లబ్ధి అయిన ౪౦ ఈ నిన్ని అధికాగ్రచ్ఛేదంబాత మున్ను పొందుగానంగా నయిన వృత్తగు

ణం ౩౬ వృత్తలబ్ధి ౪౦ యూ గుణము యిన ౩౬ తో తమున్న అధికాగ్రభాగహరము యిన ౭౦౦ చే

గుణించగా నయిన అవిభాజ్యరాశి ౨౫౦౦ యూ గుణము యిన ౩౬ చే మున్న ఊనాగ్రభా

గహరాన్ని లబ్ధి అయిన ౪౦ బాత మున్న అధికాగ్రభాగహరాన్ని పొందుగానంగా లబ్ధము

యిది నాయి కె శవచ్చిన వి నుత యూ రెండు భాగహరము లున్న మాత పొందుగానంగా నిరవశే

షము గును అని తెలిసినది॥

విష్ణుగుప్తః॥ సాగ్రమితి నిరగ్రమితి వ్యత్యస్తమితీరయంతి॥

విద్యాధరః॥ తత్తత్ఫలాబలమితి విజ్ఞేయం కుట్టకమేకవిధమేవ॥

అంటే కుడు అర్థం సాగ్రకుట్టకమనిన్ని నిరగ్రకుట్టకమనిన్ని వ్యత్యస్తకుట్టకమనిన్ని అనేక

విధములుగాను తత్తత్ఫలాబలములను బాత మూడు విధములు అని చెప్పు

16వ. వారు ఆనిపరమార్థం బాధను అనగా అనల్పులోకన మాతవిమాకిస్తే తుష్టేదం
యేకవిధమే తానిమకిప్రకారాంతరముయిలేవు –

౧౬వ. ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ అనేక భాగహారములకు యేకవిధమైయున్న అగ్రములకు
అందులోని భాగహారాలనిటివర్గం భిన్నమైయున్న అగ్రతలకి ఉన్నప్పుడు తుష్టం
సాంఖ్యగలందులకు శ్లోకము ప్రకీర్ణ ॥ —

హారాప్తముత్ప్రాప్యనిరగ్రయుక్తంస్తత్తన్నిశాలబ్ధపచగచ్ఛహారః।
తదాహూర్త్రదృష్టంబ్ధపవర్తితం తాప్యాదనం భవచ్ఛేదదత్తాగ్రహంరాత్రి
[illegible]
అగ్రైక్యహారనంత్స్వా మొదరాశింహరం ప్రకల్ప్యవ్యస్తదేనాతద్య ఇతి॥

ఉదాహరణ॥ భాగహారం ౨ అగ్ర ౧ భాగహారం ౩ అగ్ర ౧ భాగహారం ౪ అగ్ర ౧.
భాగహారం ౫ అగ్ర ౧ భాగహారం ౬ అగ్ర ౧ భాగహారం ౭ అగ్ర ౩. యీ భాగహారములుయిన
ట్టి యేసంఖ్యానున్నది భాజ్యరాశి దీనిని చెప్పుము శేషమున్నట్టిది॥

భాగహారములు —	౨	౩	౪	౫	౬	౭
అ (గ్ర) లు —	౧	౧	౧	౧	౧	౩

17వ. ప్రథమ భాగహారమయిన ౨ ని ద్వితీయ భాగహారమయిన ౩ చేతను అపవర్త
కశూన్యమయినందున గుణించగా నయిన ప్రతి ౬ యీ అనన్యత్వ ఆంతఃభాగహారమయి
నందున రెంటి చాతపాలుగానం గాని ఏ విశేషము వృత్తవిగనత యూరెంటి చాతనాతపవర్తించ
గాన యిన ప్రతులు ౨।౩। యి విపరస్పర వర్గ (ప్రత్తవులు) లేక ఆపవర్తనము యున్నా
త నున్నుగుణించగానయిన అవిభాజ్యరాశిగ౨ విచిత్నిచి తుద భాగహారమయిన గతినిశప

వ. వర్గం తెలియగనుకయువి ౧ న్నిపరస్పరవధ కాంయుగాను అయునప్రతిదేం ఖండ ఆయువాగ్రభాగహా
రము అయున ౬ ఆరింటిన్ని అపవర్తనకారకు ఆ దింటిపాలుగానయాని రవశేషములవ్వు చవి
1281 గనుకే అపవర్తించినప్రతిదు ౧౧౧౦ అయువిపరస్పరవధచేత అపవర్తకము అయున ౬యూ దమన్ను
కు గింపి ధాన అయున ప్రతి దేం అయుండు లో వీటి ఏకొయుక్క అగ్ర౧న్ని మూడుంగాన అయునపమ్ము వి భాజ్య
రాశి ౬౧ అయుంక ౬ ప్రతి అంయున ౨ చాలిన్ని కుట్టకంకా అయు వలసిన మూనాగ్ర అయునయూ
అయుదు ప్రతులున్ను అపవర్తనవ్యాప్త్యంగాపరస్పరవధ కాంయుగా వయున భాగహారం౬౦౧
అంటా అయుదు ప్రతులయొక్క మొదట ఆ భాజ్యరాశి అయున వీని అగ్ర౬౧ భాగహారం౨ అ
గ్ర౩ అధికాగ్రభాగహారం౨ అగ్ర౩ అధికాగ్రభాగహారం ౧౦ వ్యాప్తి అనే ప్రకారంకాయు
గాన అయున వీటి యొక్క సన్నద్ధ వల్లి ౧౧౧౨౧౦ అయు ఉపసంహరించి కాయుం అయున గుణలబ్ధు
లు గుణం ౩ లబ్ధి ౩౪ అయా గుణం ౧౦ అధికాగ్రభాగహారము అయున ౧౬౦ నిన్ని గుణించి అధికాగ్రకారకం
గాన అయున అవిభాజ్యరాశి ౧౪౧ అయా షష్ట్యాదిగాన్ని ౨,౩,౪,౫,౬, అయా అయుదు ప్రతుల పాలనవ
న్ను ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం పాలుగానంగాను అగ్ర౧న్ని ౨ పాలుగా అగ్ర౩ నిలచె నా॥

(18 arb. missing)

19(అ) ౧౨ ప్రశ్నకు ఉత్తరం. అనేకవిధములయిన అగ్రలుగలిగి అనేక భాగహారములకు అవిభా
జ్యరాశిని తెలుపుము.

భాష్య ప్రదీపే. అగ్రేష్వనేకేషు యథా త్రయాణాం ద్వయోర్ద్వయోస్తేషు తత్ర ప్రథమం ప్రహర్త్య.

విభజ్యరాశిం హర యోర్యయో స్తత తస్యాపి భాగహారా క్షర్య

ద్వితీయ హారేణ తదాహర స్తు సంవర్గ తుల్యం ప్రాగుక్త నహారం యత్స్వం॥

క్షేప స్యక్షేపం తదన భాజ్యనస్య శేష్యం తదు ప్రాగుక్తన భాజ్యమగ్రమితి॥

ఉదాహరణ॥ భాగహారం ౨౩వ అగ్రం ౧౨ భాగహారం ౧౭వ అగ్రం భాగహారం ౧౧ ౬ అగ్ర

౪ యిట్టి మూడు భాగహారములకు తమ తమ పాలుగా నంగా నుండినంతే శేష అగ్రలు వచ్చునని గనుక

యిట్టి సంఖ్య యెయ్యది విభాజ్యరాశి తెవలశి ప్రథమ భాగహారం ౨౩ వ అగ్రం ౧౨ ద్వితీయ భాగ

హారం ౧౭ వ అగ్రం యీ రెండింటి యొక్క స్థన భాగ ౧౦, ౨౭౧, యిది ఉపసంహరించగా యిం

గాన్నైన గుణములబ్ధులు గు ౧౦ వల బ్ధి ౧౧౧ వీటి యొక్క ద్విఘ్నైదాగ్రం ౧౯౭ ౬ యుండును

త్రిఘ్నైదాగ్రం శాతు వల యిరెండు భేదములుస్ను పరస్పర సంవర్గం గా యుం గాన్నైన అధికాగ్ర

భాగహారం ౪౩ ౬౪ యిదే ద్వంద్వం యొక్క నున్న అవిభాజ్యరాశి యొక్క పెద్ది ని యొక్క అగ్రం

వుందిగనుక, అధికాగ్రం ౧౯౭ ౬ దా గ్రభాగహారం ౧౧ ౬ అగ్రం ౪ వీటి యొక్క స్థన వల్లి

౪, ౧, ౪, ౬ ౩ ౬, యిది ఉపసంహరించగా యింగా వయిన వ్యుద్ధ గుణలబ్ధులు గు ౧౩ లబ్ధి

19(ఆ) ౧౧ ౩ ౫ ౭, యిగా గుణ మయిన, త్రిఘాతను న్ను అధిశాగ్రప్పైదాన్ని గుణించి అధికాగ్రమూతంగా

నయిన త్రిఘ్నైదాగ్రం ౧౧౩౭ ౫ ౪ ౧ ౪ దని తెమరి వతమో ఉదాహరణ॥ భాగహారం ౩ అగ్ర

౫, భాగహారం ౬ అగ్ర, ౪ భాగహారం ౭ అగ్రం ౧ యిట్టి మూడు భాగహారములయొక్కను

న్ను త్రిఘ్నైదాగ్రం తెవలశి ప్రథమ భాగహారం ౩ అగ్ర ౫ ద్వితీయ భాగహారం

అగ్రం ౪ యిరెండు ఇక న్ను కుట్టకం చేయగా వయిన త్రిఘ్నైదాగ్రం ౧౩ యింత అధిక గ్ర

వేవల శేష ప్రథమ ద్వితీయము భాగహారములు మున్ను పరస్పర వధంబు చేయంగా నయిన అధికాగ్ర భా
గహారము ౭ ప్రథమ ద్వితీయ శేషములందెయు శేష భాజ్యరాశి అయినది అగ్రాంత ఊనాగ్ర
భాగహారము ౭ అగ్రాదిని కి తుల్యతంబాయెంగా నయిన తృతీయ శేషాగ్రంబగు॥
౧వ ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ ఈ వేరే అగ్రభాగహారములందు ౯ ఈ భాజ్యరాశి శిష్యుండు మూ
డు భాగహారములను పాలుగా నంగా నిరవశేషముంగా నా ఆ శేషము మున్ను శేష భాగహారము
౧౩౫ భాగహారము ౧౫౯ భాగహారము ౭ ౦ ము ప్రథమ ద్వితీయ భాగహారము
లకు మును దుగా తుల్యతంబాయె వతెను గనుక వేట యొక్క ప్రశ్నకు వల్లి ౧, ౯, ౨, ౩, ౧, ౦ యిదె పన
౨౦.య హరింపగా నయిన వగుణ ౨౦ లబ్ధి ౮౫ వినిపాల తత్త్వ శేషాగ్రం ౭౨౦ ద్వితీయ
శేష ద్వయంబా తను మున్ను పాలుగా నంగా నిరవశేషము చేయును అధికాగ్ర భాగహారము యిన
౧౫౯ దినిన్ని గుణము ౦ వ ౨౦ యూత ను మున్ను ఊనాగ్ర భాగహారము యిన ౧౩౫ నిన్ని లబ్ధి
౦ వ ౮౫ యూత ను మున్ను పాలుగా నంగా మలబ్ధం బె వచ్చిన దిగనుక యా శేష ద్వయము మున్ను
పాలుగా నంగా ను నిరవశేషముల వుత వనితె లిస్తివి యింత తృతీయ శేషాగ్రంబు యు వలశి ప్రథ
మ ద్వితీయ భాగహారములయిన ౧౩౫ నిన్ని ౧౫౯ ని పరస్పర సంవర్గంబాయెగా నయిన
ఊనాగ్ర భాగహారము ౨౧౦౯౦ అధికాగ్ర భాగహారము ౭౨౦ వీటి యొక్క ప్రశ్నకు వల్లి ౨౯, ౧
౧౫౧ యిది పహరింపగా నయిన సన్ని వల్లి సంజాత స్థిర గుణ లబ్ధులు గుణము ౧౩౦
లబ్ధి ౩౧ యిందులో ఊనాగ్ర భాగహారము యిన ౭౨౦ నిన్ని గుణించగా నయిన తృతీయ శేషాగ్రము
౯౨౨౯౦ యీ తృతీయ శేషాగ్రరాశిని యీ మూడు తృతీయ భాగహారములను పాలుగా నిన్ను మున్ను నిరవశేషము
చేయును యీ మూడు శేషములు మున్ను చెప్పిన హరింపగా నిరవశేషము వుత నాలుగవంబు యిదె లెయు
వలశి ప్రథమ ద్వితీయ శేషములను ౩ పాలుగా నంగా నిరవశేషములు ఈ యుగానికి అందులో వత శేషము
యిన ౧ ని నిన్ని తృతీయ శేషాగ్రంబుకి నిన్ని తుల్యతంబాయెంగా నయిన గుణ లబ్ధులు ౩౧ | ౧౫ అయి

యొక్క బలబ్ధము ఏయూతను నైన ద్వయమునకు వచ్చిపోయి గానగానివ్వబడ్డ భాగము భాగహారము దానికి - యూ
కూడ తను వచ్చిపోయి గానం గాను ఉభయము భాగహారములు యున్నని దరణి శేషములు యున్నా, యూ భాగము
20 అ, అయిన దాని విభజ్యము దాని తో భాగహారము నిశ్శేషం చేయగా అందువలనను వచ్చిన లబ్ధులు
గుణము ౩ లబ్ధ [illegible] సంఖ్య భాగహారములనుపోయి గానంగా వచ్చిన లబ్ధము ౩
[illegible] గానం గాను యూ ద్వయము న్ను నిరవశేషము వ్యుత్పంది అనంతము [illegible]॥
౧. ౯ వ. ప్రశ్నకు ఉత్తరము॥ — ఏకవిధమయిన అగ్రములుగల భాగహారములు రెండున్నూ మరి రెండున్ను
సమయిన అగ్రములుగల భాగహారములు ౨ న్నూ అయిన భాగహారములకు వ్యవస్థయూ నన్ను అవిభాజ్యరాశి తెలి
యందుల తె॥

విష్ణుగుప్తః॥ అవిభాజ్యరాశిరగ్రం శైకం శైక ద్వయస్య సంవర్గః॥ ఇతి॥
యుండుకు అర్థము॥ సమానాగ్రములుగల భాగహారములయొక్క సంవర్గంతో దమన గా భాగహార
ములున్నవాటి అవిభాజ్యరాసులు అగ్రమున్నూ శేషతంశాంశము గాను ఘమం చేద్దా అగ్రం వచ్చునా॥
యుండుకు ఉదాహరణ॥ భాగహారం ౧౧ అగ్రం ౬, భాగహారం ౧౨ అగ్రం ౬, భాగహారం ౨౧ అగ్రం ౨ భాగహారం
౨ అగ్రం ౨ వేటికి తుల్యాంశం వచ్చునందున సంవర్గ అగ్రములయిన ప్రథమ భాగహారద్వయం యొక్క
విభాజ్యరాశి అగ్రమే ఆ భాగహార ద్వయం యొక్క సంవర్గం దాని భాగహారం చేసిన సమానాగ్రములయిన ద్వితీ
య [illegible] భాగహార ద్వయం యొక్కను న్ను అవిభాజ్యరాశిని అగ్రమే ఆ భాగహారద్వయం యొక్క సంవర్గం
21 ఆ, దాని భాగహారములవల్లను న్ను వేటి అగ్రములు న్ను శేష్యన ద్వయ దాగ్రం చేయుం నైసాగ్రము వ్యుత్పందిగను
తృ ప్రథమ భాగహారద్వయం సంవర్గము అయిన అధికాగ్ర భాగహారము ౧౩౨ వీటి యొక్క అవిభాజ్యరాశి
అయిన ౧ ౫ వ ద్వితీయ భాగహారద్వయం సంవర్గము అయిన ఊనాగ్ర భాగహారము [illegible] యొక్క
అవిభాజ్యరాశి అయిన అగ్ర ౧౨ ద్వితీయ భాగహారద్వయ ఫలవర్గము అయిన ఊనాగ్రభాగహా
రం ౪౦ వీటి యొక్క అవిభాజ్యరాశి అయిన అగ్రం ౨ వీటికి తుల్యాంశం వలన తెచ్చిన వ [illegible]

3 ౨౨,౧ యుండుటవల్ల చెప్పిన వచనములై దావిభాజ్యరాశిశ్చ, శక్తిప్రశ్నైకం ప్రత్యేకము న్యాయమునా వివరా

కస్తే దానిఅగ్రవిశేషము॥

౨౦వ ప్రశ్నకు ఉత్తరము॥ ఊనాగ్రభాగహరంచేసను అధికాగ్రభాగహరాన్ని పాలుగాగం కానే

శూన్యమును, దెన్నివక్షేపము దు ఆలాంటి కుట్టకంకాయము గలందులకు॥ ఉదాహరణ॥ అధికాగ్రభాగహరం

౧౬౦. ఊనాగ్రభాగహరం ౪౦ అధికాగ్ర ౫౦ ఊనాగ్ర ౧౦ చే ఈ కుట్టకం కాయము వలన అధికాగ్రభా

గహరాన్ని ఊనాగ్రభాగహరంచే తప్పులుగా నంగానే నిరవశేషము యగు నట్లు ౩ తర్లిప్పట్టు మును

తీసుకొంటేను, అంతర్గతలు గ విషవి ఊనాగ్రంలో మెట్టు దేవచే నంతెను శేషి ౩ నియమముగా ౧౧౧

1(a) అధికాగ్రభాగహరాన్ని ఊనాగ్ర తగులించి అధికాగ్రంతో కలంగా వంయిన ఫిప్తదాగ్రం ౧౨౧౦।

౨౧వ ప్రశ్నకు ఉత్తరము॥— వితలానంతరం పాతతత్త్వ భగణాదిభగణాది గ్రహరాశ్యన్నాతారకమ

స్థతే గలందులకు॥

లీలావతియాం॥ తత్రాగ్రవిశుద్ధివిః తలావశేషం షష్టిశ్చభాజ్యరాశిః పి రహరః।

తచ్చాష్టఫలం స్యుర్విధితలాగుణాః ప్రాప్తిర్గవస్త్రి చత్వారింశత్‌గ్రహః॥

ఏవం దరాధ్యాం తత్థాదిమాసాంతమాగ్రహో భాజ్యోందివసాంగవిందాత్రితి॥

ఉండుటకు అర్థము॥ కుమారరము అధికాగ్రభాగహరంచేశి వితలావిశేషం అగ్రమే

శిగుణితం నిరగ్రఊనాగ్రభాగహరంచేశి కుట్టకం కాయముగానే నగుణితములు వితలకలా

భాగరాశి భగణములున్ను తత్తలబ్ధులు తత్తరగ్రములున్ను అప్పుడు భగణాదిగ్రహములున్ను చ

రమావశేషము యిన అహర్గణములున్ను అందువల్ల చెప్పినదిన మాసవర్షాదులున్ను

జము యిన భగణకు మాసరాశులవల్లనున్నందుగాని వితలావశేషాన్ని బట్టి గ్రహాన్ని

తెగలందులకు ఉదాహరణ ప్రాశ్నపక్షిముందు బాధపడనవితర్లిత మొలయినల్లు

భగణములకు వానరాదులబట్టి వికలావశేషంవల్ల గ్రహాన్ని తెగలందులకు ఉదాహరణ ప్రాప్తా

22౮ స్వామ్యం యొక్క భాగములు ౧౧ కు హారములు ౧౧౯ వికల శేషం ౫౧ యీ వికలావశేషము యొక
౫౧ పట్టు భాగాది విగ్రహం యున్నద్యు భాగము న్నదిగలందులకు యుండు గంటి కలలు తేవలశి
అధికాగ్ర భాగహారమైనకు హారములు ౧౧౯ దీనియొక్క అగ్ర అయిన వికలావశేషం ౫౧ హీనా
గ్ర భాగహారమైన గుణం ౬౦ దీని యొక్క అగ్రము న్నయీ భాగహార ద్వయము వల్ల నున్న అగ్రవల్ల నున్న
తెచ్చిన వల్లి ౧।౧౧౦।౧।౦ యిది ఉపసంహరించగా నయిన వృత్తి ౧౧౧న్న ౧౧౦ యిందు వల్ల తెచ్చిన
గుణ లబ్ధులు గుణం ౫౧ లబ్ధి ౧౧ ఆయంగా నగు ౧౦ యయిన ౫౧ న్ని వికలల విభజించితిమి॥
యీ లబ్ధి అయిన ౧౧ న్న కలావశేషము విభజించితిమి యీ లిప్తావశేషం వల్ల తెచ్చిన గుణ
లబ్ధులు కలలు తేవలశి అధికాగ్ర భాగహారము యయిన కు హారములు ౧౧౯ దీనియొక్క అగ్ర
అయిన కలవశేషం ౧౧ హీనాగ్రభాగహారము యయిన గుణకం ౬౦ దీని అగ్రము న్న యీ భా
గహార ద్వయము వల్ల నున్న అగ్రవల్ల నున్న తెచ్చిన శుద్ధవల్లి ౧౬౧।౧ యిది ఉపసంహ
రించగా యయిన వృద్ధ గుణ లబ్ధులు గుణం ౧।౧౧ లబ్ధి ౫౧ ఆయంగా నగు యయి
న యీ ౧౧ కలల నిన్ని లబ్ధి అయిన యీ ౫౧ న్న భాగశేషము నిన్ని విభజించితిమి।
యీ భాగావశేషము వల్ల భాగలు తేవలశి అధికాగ్ర భాగహారము యయిన హారములు
22౯ ౧౧౯ దీని అగ్ర అయిన భాగావశేషం ౫౧ హీనాగ్రభాగహారము యయిన గుణకం ౩౦
అగ్రం ౦।౦। యీ హీన ద్వయము వల్ల నున్న అగ్ర వల్ల నున్న తెచ్చిన శుద్ధవల్లి ౧।౧౭౪, ౧ యిది ఉప
సంహరించి శేషం గా నయిన గుణ లబ్ధులు గు. ౧౦౯ లబ్ధి ౧౧ ఆయంగా నయీ గుణము యయిన ౫౧
భాగలనిన్ని లబ్ధి ౧౧ న్న రాశ్యవశేషము నిన్ని విభజించితిమి యీ రాశ్యవశేషం వల్ల
రాసులు తేవలశి అధికాగ్రభాగహారము యయిన హారములు ౧౧౯ దీని అగ్ర అయిన రాశ్యవశేష
ము హీనాగ్రభాగహారము యయిన గుణకం ౧౧ అగ్రం యీ హీన ద్వయము వల్ల నున్న అగ్రం వల్ల నున్న
తెచ్చిన శుద్ధవల్లి ౧.౧౩.౧ యిది ఉపసంహరించి ఇందు వల్ల శేషం గా నయిన గుణ లబ్ధు

గుణించగా లబ్ధం ౧ అంశ గాని యీ గుణము యొక్క ఉష్ణ రాసులనిన్ని లబ్ధమైన ౯ వన్ని భాగ
గానవశేషమువన్ని తెరింగితిమి. యీ భాగానవశేషం బట్టి భాగములు తెలిసిన అధికాగ్ర భాగ
హారము యొక్క ముహూర్తములు ౧౧౯ దీని అగ్ర మైన భాగానవశేషం ౯౮ భాగ
భాగహారము యొక్క గుణము నిమిత్తము తెలియను భాగములు ౧౧౭ దీని అగ్రం౦ యీ శై
దృఢంవల్లను న్యూనాగ్ర వల్లను న్యూనాధికంగా నయిన శుద్ధ వల్లి ౧.౪.౨.౩ ౯ యీ
23 (a) వల్లిని ఉపసంహరించి అందువల్ల శేషం గానయిన గుణ లబ్ధులు గుణం ౧౧ లబ్ధం ౧౨ అయి
నాయనా అయా గుణము యొక్క ౧ న్ని భాగములను నిన్ని యీ లబ్ధమైన ౧౨ న్ని దృగ్గుణమని
న్ని తెరింగితివి యీ దృగ్గుణ భాగ వనానవములు చెప్పుతున్న గ్రహాన్ని తెల్పుతుంటే ప్రాఖ్యలో
వున కవత చూడా హారణ॥ తద్వ్యర్థ సిద్ధాంత తాత్పర్యం కారంగాను భాగానికి రవి తెల్పుమనిపల
తవిూద కుంటివెళ్ళ వివికలావశేషం ౧౨౧ యీ వికలావశేషం బట్టి భాగ కలల ఆద్యభాగ సూర్యు
నిన్ని అద్య భాగ సిద్ధాంత్య ద్యుగణ నిమిత్తమైన ప్రాస వర్షము హారము యొక్క న్ని తెలిసి
అధికాగ్ర భాగ హారము యొక్క రవి ద్యుగణ మహాస రములు ౧౦౩ . . . అగ్ర మైన
వికలావశేషం ౧౨౧ యీ వికలావశేషం వల్ల వికలలు తెలియను కనుక దీని యొక్క గుణము
యొక్క న్యూనాగ్ర భాగహారము యొక్క ౯౦ అగ్రం యీ శైద్ధ్యంవల్లను న్యూనాగ్ర వల్లను న్యూనాధిక
వస్తుట వల్లి ౨,౧౪,౧,౪,౩ ఇం యీ వల్లిని ఉపసంహరించి అందువల్ల శేషంగా నయిన గుణ
గా లబ్ధులు గుణం ౧౪ లబ్ధం ౩౯ అంశ గాని యీ గుణము యొక్క ౯ న్ని వికలలు నిన్ని లబ్ధమైన
యొక్క వికలావశేషమునిన్ని తెరింగితిమి. యీ కలావశేషం బట్టి కలలు తెలియను కనుక అధికా
23(b) గ్ర భాగహారము యొక్క రవి ద్యుగణ దినములు ౧౦౩ ఇం దీని యొక్క అగ్రమైన కలావశే
షం ౩౨ ౯౨ న్యూనాగ్ర భాగహారము యొక్క గుణం ౯ దీని అగ్రమున్న యీ శైద్ధ్యంవల్లను
న్యూనాగ్ర వల్లను న్యూనాధిక శుద్ధవల్లి ౨,౧౪,౧,౧౪౯ యీ వల్లి ఉపసంహరించి అందువల్లశే

యుం గాన యున వృద్ధ గుణలబ్ధులు గుణాం ౧౨ లబ్ధి ౬౦౧౬౦ అయిన గాన యీ గుణము యున ౧౨ న్ను

తెలలనిన్ని లబ్ధి అయిన ౬౦౧౬౦ న్ని భాగావశేషమునిన్ని యెరింగితిమి, యీ భాగావశేషం వల్ల భాగల

తెవలకి అధికాగ్ర భాగహారవం యున రవియును వృద్ధి దినములు ౨౧౦౩౮౬ దీనియొక్క అగ్ర అం

న భాగావశేషం ౬౦౧౬౦ శేషాగ్ర భాగహారవం యున గుణకం ౩౦ దీనియొక్క అగ్రమన్న యీ వైదర్శ్య

యుం వల్లను న్న అగ్ర వల్లనున్న శా యుం గాన యున శుద్ధవల్లి ౧, ౬౦౧౮౬ ౧, యీ వల్లి ఉపసంహారి

ని అందువల్ల శా యుం గాన యున గుణలబ్ధులు గుణాం ౧౦ లబ్ధి ౨౧౩౫౪ యుం గాన యీ గుణము యు

న ౧౦ న్ని భాగలనిన్ని లబ్ధి అయిన ౨౧౩౫ శాకాద్యవశేషమునిన్ని యెరింగితిమి, యీ శాక్యవశేషం

24 a వల్ల శాములు తెవలకి అధికాగ్ర భాగహారవం యున రవియును వృద్ధి దినములు ౨౧౦౩౮౬ దీనియొ

క్క అగ్ర అయిన శాక్యవశేషం ౨౧౩౫ శేషాగ్ర భాగహారవం యున గుణకం ౧౨ అగ్రమన్న యీ భాగ

హార ద్వయం వల్లనున్న తెచ్చిన స్ఫుటవల్లి ౨, ౧, ౩, ౬౦౬౮ యును ఉపసంహరించి అందువల్ల

శా యుం గాన యున గుణలబ్ధులు గుణాం ౬ లబ్ధి ౧౬౩౫౦౩ యుం గాన యీ గుణము యున యీ ౬ దీ

న్ని రాసులనిన్ని లబ్ధి అయిన యీ ౧౬౩౫౦౩ న్ని భగణావశేషమునిన్ని యెరింగితిమి, యీ భగ

ణావశేషం వల్ల భగణ ... తెవలకి అధికాగ్ర భాగహారవం యున రవి వృద్ధి యును గతవాసరములు

౨౧౦౩౮౬ దీనియొక్క అగ్ర అయిన భగణావశేషం ౧౬౩౫౦౩ శేషాగ్ర భాగహారవం యున గుణకమని

పిండుతున్న రవియును వృద్ధి భగణములు ౨౬ దీని అగ్రం యీ వైదర్శ్యం వల్లనున్న అగ్రవల్లను

న్న తెచ్చిన శుద్ధవల్లి ౩, ౧, ౬౨, ౪, ౧౬౩౫౦౪, ౧, యీ వల్లి ఉపసంహరించి అందువల్ల శా యుం గాన యు

న వృద్ధి గుణలబ్ధులు గుణం ౨౨౩ లబ్ధి ౧౦౦౦౦౦ అయిన గాన గుణము యున యీ ౨౨౩ న్ని భగణము

లనిన్ని లబ్ధి అయిన యీ ౧౦౦౦౦౦ న్ని దినగణములనిన్ని యెరింగితిమి, యిక్కడికి వచ్చిన ఫలములు కలిపిన

గణం ౧౦౦౦౦౦ భగణాదిరవి ౨౨౩ రాశి భాం ౧౦ లిప్తలు ౧౨ విలిప్తలు ౬ అయెను, యీ భగణాది సూర్యు

డు రవియును గం వద్ద మధ్యమ అయిన గ్రహగణ వస్త్వాదివెయు దలచునియీ రవియును గ్రహ ఫలము న్ను

24.b. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

25.a. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

యము గాని సంవత్సరములు ౨౦ యోజనాలు ౧౧౦ది వృష్టి దిగాని మాఘ మాసమని చెప్పెదరు. ఇది మి

వత్సరమాన రవి యుగాది సరిశిష్ట్యాది గతమయిన సౌరాబ్దములలో నున్న ౧౯౩౬ మూడ

గా నైన స్పష్ట్యాది గతసౌరాబ్దములు ౧౯౪౯౧౭౪౪౫౧ కాగనను సర్వధారి సంవత్సర మాఘ శుద్ధ ౯

నవమి రోజు తు ఆ ౧౧౧౦ లంకలో వరుస కాలభాగ గా ఉదిత మవు ధ్రువ విశిష్ట ౧౯౪౯౧౭౪౪౫౧ ౧౯

౧౦౧౧౨౯౦ యాన రిశి తల్యాది గతాబ్దములు ౪౪౫౧ శాలివాహన శకే గతాబ్దములు ౧౭౭౭

ఈ త్సరమందు చెప్పబడ్డ మహాధ్యాదికారాన కుశల యోగము చేతుట్లు గా ను గ్రహము యుగ ల

వము లున్న తం ఛ్ప కారం వల్ల ఆప్ప భూతములయిన వారి వారి భగణములున్న వృద్ధి భూత

వము లయిన యుగాది పాస యుగరవి మాస ములున్న అల్పకారములయిన హింద్రాతి థులున్న

౭౫ఉ కాష్టి పద్ధతం ప్రాప్యరా పలు భగణములున్నవాటి అంశలకు అనుగుణ్యములయిన తత్త[illegible]

సరములున్న లాంత కృతమందా క్ష్యపాతల సంబంధములయిన తల్ప భగణాల తోటి స్ప

ధం శాయిము బద్ధ భగణాలు న్నత్రి జ్యతోటి అపవర్తనము నపొందిన చంద్రవిక్షేపము న్నగ్రహ

ము ల్పకారం గతిం వల్ల తెల్పితా ఉతిశ్లోకము లు రెండు దిగువ వను వ్రాస్తు న్నాము. రవి

ము హర యుగ భగణములున్న, మహా యుగ సావన హర గణములున్న యెంత మాత్రము లుగా న

గాను ద్వ్యాదములు అవృత పాల వయినంతే ల యుగల శీఘ్రా భగణాలు సావన రములు అగ్రులు చేస

దుననిరగ్రతుల్య వయిన వ్యత్యస్త తుల్యతం గాను తెనగను వ్యత్యస్తం గా వుంచన అధికారగ్రభా

గహారము య వరవి భగణములు ౪౩౨౦౦౦౦ అహర్గ్రభాగహరములయిన సావనములు

౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦ యాభాగహరధ్రువము వల్లనున్నవిబ్బిన్నపుద్వల్ల ౩౯౫,౩,౧,౯,౭,౪,

౭,౧, యీవల్లభవసంహారం బంగారినయినదృఢగుణములు గుణ్యము ౧౦౩౮౯ లబ్ధము ౫౨౯

యిమ్మగానయాలబ్ధ ఆయిన ౫౨౯ తో మారు సున్న రవిభగణములైన ౪౩౨౦౦౦౦ పాలుగానున్న గుణ

{26 and} {minus} ము యిన ౭౧౦౦౩౮ దక్షిణా పథ సావనములున్నైన ౧౫౭౭౯౧౭౫౦ లో పాలుగా వం— — —

(26 ark ?
missing)

27(అ) సావనమ్ములబ్ధము 2౫౦౦ వర్షసంఖ్య మున యిూ 2౫౦౦ చూ తమున్న అపవర్తితంబుగానయిన
రవి దృఢ భగణములు ౫౨ దృఢ కుపాసరములు ౧౦౦౩౫౯ అయినవి. యీ ప్రకారంగానే చంద్ర
భగణములవల్లనున్న కుపాసరములవల్లనున్న కాయంగానయిన చంద్ర దృఢ భగణములు
2౫౯ కు సావరములు ౧౦౫౫౯౫ అపవర్తనం ౭౩౭ తంటి దృఢ భగణములు ౧౯౦౫౭౩
సావరములు ౧౩౦౯౬౩౧౨౫ అపవర్తనము కుజ దృఢ భగణములు ౫౯౯౫ కుసా
సరములు ౨౫౯౫౭౫ అపవర్తనం ౭౦ బుధ దృఢ భగణములు ౫౦౩౦౩౭ కుసావరములు ౧౩౧౫౯౩౫
అపవర్తనం ౦ గురు దృఢ భగణములు ౧౨౫౫౯౭ కుసావరములు ౩౯౮౭౯౩౭ అపవర్తనం
౦ శని దృఢ భగణములు ౩౯౯౫౧ కుసావరములు ౩౯౮౭౯౩౭ అపవర్తనం
యీ ప్రకారంగాను నక్షత్రములు లెక్కపెట్టిన దృఢ భగణకు సావరములు చేసి
యుంచవలెను. దృఢ భగణకు సావరములు చేయును అధికా గ్రహాగవారములు
దృఢ భగణములు ౫౩ ౯౯ అధికా గ్రహాగవారవంయిన కుసావరములు—
౧౫౨౨౯౧౨౫౦౦ యిూ రెండు వల్లనున్న తెక్కున వల్ల ౩౯౩ ౧, ౧, ౨౯, ౧, ౧, ౧, ౧౧, ౧,
౮, ౫, ౧, యీ పవ సం హారింపగా నయిన దృఢ గుణ లబ్ధులు ౫౧౧౦౧౫౨౨౯౧౨౫౦
౬ లబ్ధ ౯, ౯, ౧౯ అయిన యిూ భగణ కుసావరములకు యొకటి దట్టించయిన
27(ఆ) నక్షత్రమున యీ పాక్షికముపూర్వార్ధ భగణకుసావరము లెక్కించిన భగణ
కుసావరములను యిబ్బ యింక చంద్ర దృఢ భగణ కుసావరములు అయిన లబ్ధి అధి
కాగ్రహాగవారం ౧౩ ౨౨౯ అధికాగ్రహాగవారం ౧౫౨౨౯ ౧౨౫౦౦ వల్ల తెక్కున వల్ల ౯ ౨౯ ౧౬
౧, ౧, ౨, ౨, ౧, ౩, ౯, ౧, లబ్ధి కేపం సంహారింపగానయిన దృఢ భగణములు ౧౧౯౧౫౩ కు

సావనదినములు ౨౫౦౮౨౨౫౨ అవమశేషం ౧ యింతవఱకు అధిమాసములకు అవమములు

లున్నయెడల చాంద్రతిథులకున్నూ తిథులకున్నూ కుర్తిగా అనయనములకు అధిమాసావమము

లానయనము చేయవలెనని ప్రకారం॥

శ్రీమార్తాండాతే భవతి శశిమాసా సౌరమాసాద్యుత భగణాంతరం।

రవిమాసోనాస్తే చాంద్ర శేషాన్యధిమాసకాః॥

సావనాహానిచాంద్రేభ్యో ద్యుభ్యః ప్రోజ్ఝ్య తిథిక్షయాః॥౩౬॥

ర్కభగణములు ౪౩౨౦౦౦౦ న్నుచంద్రభగణములు ౫౭౭౫౩౩౩౬ యివి అంత

రముగా చైనచాంద్రమాసములు ౫౩౪౩౩౩౩౬ యిది ౩౦ చేయగా తిథులగుగా యీచాంద్ర

తిథులు ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦ రవిభగణములు ౪౩౨౦౦౦౦ ద్వాదశగుణితముచే

సిన రవిమాసములు ౫౧౮౪౦౦౦౦ యీ రవిమాసములు చాంద్రమాసములలోన ౫౩౪౩౩౩౩౬

యిందులో తీసివేయగా మిగిలిన అధిమాసములు ౧౫౯౩౩౩౬ భూభగణములు ౧౫౭౭౯

౧౭౮౨౮ యిందులో రవిభగణములలోని ౪౩౨౦౦౦౦ తీసివేయగా నిలిచిన సావనదినములు

28 లు ౧౫౭౭౯౧౭౮౨౮ యీ చాంద్రతిథులలోన ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦ లో తీసివేయగా మిగిలిన అవమ

శేషదినములు ౨౫౦౮౨౨౫౨ యిందులో అంశముగా యుగసౌరమాసములకున్నూ

అధిమాసములకున్నూ కుర్తిగా అనయనములకు అధిమాసభాగహారం ౧౫౯౩౩౩౬ సౌ

రభాగహారము ౫౧౮౪౦౦౦౦ యీరెండు భాగహారములవల్లను న్నుతెచ్చినన్ను

వల్లి ౩౨,౧,౧,౬,౧,౧,౫,౧,౨,౧,౧,౭,౧,౪,౩,౧, యివి అపవర్తించగా నిలిచిన సౌర

మాసములు ౭౧౬౦౦౦౦ వృద్ధాధిమాసములు ౬౬౩౨౬ అపవర్తకం ౧౪ యింతవఱకు

చాంద్రతిథులకున్నూ యుగభవతిథులకున్నూ కుర్తిగా అనయనములకు అధిమాసభాగ

హారము అవమశేషదినములు ౨౫౦౮౨౨౫౨ సౌరభాగహారము యివి

శ ధ్రువులు ౧౬౦౩౦౦౦౦౦౫౦౦ యీరేం ఢి ఈ వల్ల నున్న శేషముగా నయిన తుష్ణ వల్లి ౬౩,౧,౯,౯,

౪,౨,౧,౯,౧,౧,౩,౪,౧, లను ఉపసంహరించగా నయిన దృక్షేత్రయుతి మొదలు ౪౧౫౦౪౩

దృఢ భాగ ప్రతి భుజ ౯౬౭౧౬౬౬౯ ఉపవర్తితం ౯౦ యింక త్రిజ్యకు విక్షేపములకు మధ్య

శేషముల కి ఆధిక్య భాగహరము యిన చంద్రుమధ్య విక్షేపము ౨౭౦ ఈ సాధ్య భాగహరము యి

త్రిజ్య ౩౪౩౫ యీరెండు భాగహరములవల్లను న్యూనముగా నైన సన్నిహితవల్లి ౧౨,౧,౨,౧,౩,౧, యిని

ఉపసంహరించగా నముగా నైన శేష దృఢ విక్షేపము ౧౫ త్రిజ్య ౧౬౧,౦౦౦ కమందోచ్చపాతల చేయు

భగణములు యిట్లు సిద్ధాంతమందు చెప్పబడియున్న ప్రతిపత్తి మందోచ్చపాతలకు గమనము న్నట్లు

౨౮ ట నీ తిరేయు కుట్ట పదిశ సూత్రము మందు చెప్పబడ్డందున త్రైరాశికముల బట్టి అగ్రయు కలమధ్య

తగిన తమువల్ల యిం మందోచ్చపాతలను బట్టి భగణములు సాధించగలందులకు చేసిన

లోన్న నున్న ఖల ముగా దుష్టములయిన యిందు లోకాక్తి ఈ కుట్టకములు పరిహరించిలే

గుణా యిది ఖర్వమరి విరాధారము వంనందున భగణములయిన గ్రహసూర్యాదేవర త్రితం వ

గాం త మందు మయి నిత్తి ఉపదేశం చేశ భగణములను ఆధారం చేసుకొని త్రైరాశిక న్యా

యాన అందువల్లనే బర్గు గుణితములని మందోచ్చపాతభగణములు యిా ౧౧ గుణము

లకు న్యూన తాత్పర్యమైన హారము నే పేరు కలసాధన న్యుగుణము న్యూనముందు గా ప్రాశియా

భగణములు వాసరములను కుట్టాకారగణితంవల్ల పుట్టిన భగణము వాసరములని చెప్పినా

యుతే బా యిత్యమందోచ్చపాత గుణితములకు ముహూర్త హారగుణమునైన త్రైరాశిక సిద్ధాం

త మందోచ్చపాత భగణములు॥

శ్లో॥ ప్రాగ్గతే స్సూర్యమందస్య కల్పే సప్తాష్టవహ్నయః॥ ౩౮౭॥

కౌజస్య వేదఖయమా ౨౦౪ బౌద్ధస్యాష్టర్తువహ్నయః ౩౬౮।

ఖఖరంధ్రాణి ౯౦౦ జైవస్య శౌక్రస్యార్థగుణేషవః। ౫౩౫।

శ్లో॥ గృహము ౩ ౬ శశివిమందస్ఫుటా గాసా వసుభువః వమేతః॥

వసు వసు దస్రాస్సు అంశకాబు స్ఫుటార్థ [illegible] సాంగరాం॥ ౪౨౫౯॥

స్వహాద్రి వంద్ర ౧౨౪ జీవస్య కుత్రసాధ్యగ్ని విధయుస్స్ఫుట॥ ౬౦౩॥

శనిపాతస్యభగణాః తత్త్వయుమ వరసమ[illegible] వః॥ ౬౬౨॥

[illegible] అర్థం మందోచ్చభగణములు రవికి ౩౫౬ కుజునకు [illegible] బుధునికి ౩౬[illegible]

గురునికి ౬౦౦ శుక్రునికి ౪౩ శనికి ౩౬ పాతభగణములు కుజునకు [illegible] బుధునికి [illegible] గురు

29 [illegible] నికి ౧౨౪ శుక్రునికి ౬౦౩ శనికి ౬౬౨ పాతభగణములు [illegible] భగణములు [illegible]

[illegible] ఆయన [illegible] భగణములు [illegible] వర్షాదిస్పష్టాది [illegible]

[illegible] సంవత్సరములు [illegible] సంఖ్య [illegible] వా అయినా॥

[illegible] ॥ ౧౮౬౪౩౨౦౦౦౦

[illegible] సంవత్సరములు [illegible] ౨౧౬౦౦౦ [illegible]

[illegible] ౦౦౦౦ [illegible] సంవత్సరములు [illegible]

[illegible] భగణ [illegible] ౦౦౦౦౦౦౦౦ [illegible]

భగణ [illegible]

[illegible] ౦౦౦౦౦ [illegible]

[illegible] సంవత్సరములు [illegible]

[illegible] సంవత్సరములు [illegible]

[illegible] భగణములు [illegible] సంవత్సర [illegible]

[illegible] భగణములు [illegible]

29 భగణాలు రవికి [illegible] బుధునికి [illegible] గురునికి [illegible] శుక్రునికి [illegible] శనికి [illegible] పాతభగణాలు

కుజశనిరాహు [illegible] బుధ [illegible] గురు [illegible] శుక్ర [illegible] [illegible]

[illegible] మందాస్పష్ట [illegible] ఆర్యభటీయ [illegible] మందాస్ప

ష్టులు. మందాస్పష్టులు. రవి [illegible], కుజ [illegible], బుధ [illegible],

గురు [illegible], శుక్ర [illegible], శని [illegible], పాతాలు, మందోచ్చ

[illegible], బుధ [illegible], గురు [illegible], శుక్ర [illegible]

[illegible], శని [illegible], ద్వాపరాంత ఆర్యభటీయ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] మందాస్పష్టపాతాలు [illegible]

[illegible] మందాస్పష్ట [illegible]

ద్వాపర [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

నయిన మందోచ్చగుణకములు మందోచ్చహారకములు వ్రాయుచున్నాము:—

రవి మందోచ్చగుణకము ౩౧౪౩౬ కుజ మందోచ్చగుణకము ౧౬౬౧౬ బుధ మందోచ్చగుణకము ౯౬౬౪

౩౦౹ గురు మందోచ్చగుణకము ౨౩౩౪౦ శుక్ర మందోచ్చగుణకము ౮౩౬౪ శని మందోచ్చగుణకము ౫౧౨౮

హారకము ౧౩౦౪౮౦౪౯౧౨౧౪౦౦ కుజాది పాతగుణకములు యున్నహారకం ౧ క్షితి రవి ౦ యా ఆరిం

ఉక్షిప్త ద్వాగవి రగ్రకుట్మకంశాంరుంగానుష్ఠే దం౧౦ వక్ష్యేగాన యూష్టే దంచారవహాకియగా

యిన పాతగుణహారకములు కుజపాతగుణకము ౧౨౮౮ బుధ పాతగుణకము ౩౬౨౨

గురు పాతగుణకము ౧౮౧ వ శుక్రపాతగుణకము ౨౩౪౬ శని పాతగుణకము ౪౩౪ యీ

గుణకములకు ఉయిన హారకము ౧౩౦౪౫౦౪౬౨౧౨౪౦ యాత్రవచనకుట్టకాదక

కి చంవల్లతెల్పిన దృక్భగణముహారకములు కు౹ చంద్రాబ్దములతో వశాతములరుయం

చి వ్రాస్తున్నాము యిది.

కుజ గురు శని శీఘ్రాణాం బ్రాంసో భగ్రగణం భవ స్వక్షా॥

రసనశరాభగణాకు దినానివహాశ్రగుణ చిశాత్సేతి ॥౪౨౬౹౭౧౦౩౪౬

సితాంసో దృక్ భగణా వసునవదంతాంవశరా ష్టశైలా న్యః॥

దృక్సావన దివసగణం కృతేశసశకేషు ఖం త్రిన త్రాతి॥

౭౪౬౪౬౪౹౭౧౪౪౬౯౪ భూసూర్యాణాం దృక్భగణాః సవనాం

రవే చ చంద్ర నవశనిసః॥

దృక్సావన దినసాఘం తద్వాందుగుణా కశత్రవిశ్వే నన్య॥

౧౬౧౪౦౭॥౧౩౧౪౬౩౧౭౪౹ దృక్సావమ్య శీఘ్ర భగణా

శశశర దంతానవయర్నవనవనవః॥

దృక్భూమిదివసంబులు ~~రవిచంద్రనవ~~ రంశవవులన్నిగజశరవాష్టవసుదిరయి॥

౩౧(ఉ) ర౯౬ఖ౪౧॥౨వర౯౪ర॥ సౌరగురువృద్ధభగణం నృపైః॥

తరసాంఛశంతవహ్ని చవరాస్యనగరమితాః।

శరసారస్యగురాంశాంబుధ్ధ్యా రగిరుగవంధ్రుబుంశ్చతుదినాని౨౦౩ ॥

౧౩౧౭౯౩౦౫౪॥ స్ఫుటసానాం వృద్ధభగణం నగనవశరపంచబాణనవఖం ప్రాః॥

శరవంశనిశాగనవనిర్ణిత్యత నిగమంతగుణామహో దినాని।

నృపైః౩౯౬౮౧॥౩౯౮౪౨౯౩౨౪॥ స్ఫుటసాం వృద్ధభగణంగుణభూంరుచతుర్వేదిననంద్రాః

నగనశరముని గజేంద్రుచుసవసానగ జాంత్రుజతుః త్రితిదినాని ॥౧౧౯౧౧౩॥

౨వర౯౪ర౨౪౦॥ దినకరవృద్ధవరాహాస్యగ౯గణాంత్రు మతుర౯పంచ్రుసంచుసానాని ॥

ఎతేషాంవంశనవదం తావజగుణం తుర౯హాస్త్రాణి ౪౨౧౯౦౦౦౦౯౯౭౨౯గుణంనగవం

శరాస్యగజశశినవనిధంయు స్ఫుః। వృద్ధాంతయుదినాని వృద్ధభాంప్రదివసఖ్యందం.గ

జషత్రుసభూంపవునిరసాంత్రీ౫౪౮౧౦౯౩౪౨౯౨౯౯౯౯॥ వంకాంబ్ధస్యరవేనేవా

త్రిశరభూం రాజరాగుణంంవత్రుణః। షెశెంద్వతుర్వారసం నసప్తరగురాజేషాగ్ని

వహ్నీంద్రుయః। జ్ఞసాంత్రైర్యవిదాంద్రుపక్షజన్యశశ్చకృష్ణాగేభుప త్రామాం.

భూనిభ యవంః। శ్చనేగుర బతుభ భూ౯౦ ద్రాం,స్త్రీ [illegible] నృపద్ధాద్ధం॥

౩౧(ఉ) త్రాగనందన వయుక్షపంతగుణకాన్యధృద్ధ [illegible] తేందవ,

శ్రైలాంద్ర్యంగగుణంగజేంచుయానవ; షెతెషువహ్నిప్రాయుః।

బాణాంకాగ్నిశరాభవంతిశశివిక్షేపంశరక్ష్మిమితం।

తద్వక్షేపహంతాంయుతాం తివగుణంభాత్రుభగక్ష్మామితం।

ఒభాత్రుసరాస్యద్రివిగాబనతుర౯శరాష్టబాణాత్రుగుణం.గవసాగ్యవి।

వంచా బ్బహరంచశభశ్చభుత్రంకుజాధితానాంవృద్ధపాంతహరం॥

౨౨ యిరవై రెండో ప్రశ్నకు ఉత్తరం. యీ కుట్టకము అనగా గణితములను ప్రశ్నప్రసంగమువిప్ప
ట్టినది అంటె. భాగజాతి విభాగజాతి భాగానుబంధ భాగాపవాహములనే అనుబంధ చతుష్టయా
న్ని ప్రత్యక్షం చేసుకుని విప్పట్టినది.

౨౩ యిరవై మూడో ప్రశ్నకు ఉత్తరం. యీ కుట్టకం అను కృత్య పద్ధతి యెట్లా అంటె ప్రథమము
గా నేను ఉచ్ఛిత సామాన్య తుపక ప్రశ్న అవుతుంది. యీ భాగహార రాశినిమేమంటారంటె గుణించి
అగ్రాంతరం కలిపి అయినా వృద్ధి అయినా పెంచి భాగహారం చేయాలి గానం దాని శేషము
వచ్చుంది అనిగనుక యింతేకీగా ప్లుభాగహారములతో యీ కల్పన కాయ జాలతేముందుగా
1.3... యున్ని అంశలు హీనము యైనయుండి అంశలు అధికంగల యున్ని అంశలు హీనంగల అయున్న
అంశలు అధికము యైన యీ భాగహారద్వారా యొక్క అంశలు పంచకారణం వినశేషద్వారా
కేవలం కల్పనచేత తనను పోలుగాన్న దానిచేత గుణిస్తే తన అంశలు తీరుతు తీరుగా తన్ను
పోలుగాన్న దానిచేత గుణిస్తే తన అంశతీరుతు తీరుతమ అంశలయైనవి గుణకం అంశలతో
యీ ప్రకారం గాజరిగించగా నవేదట అంటా మతి కల్పన కాపనచేశి వల్లరూపమయి
అంశల తీరు వృద్ధి మునగకి తం వల్లతీరుతు కారాంగుణలబ్ధులు తెలవవి. యీ ప్రకారం గా
యీ కుట్టకం ఉపపన్నము యైనది॥

౨౪ యిరవై నాలుగో ప్రశ్నకు ఉత్తరం॥ యీ కుట్టకారు శబ్దానకు అర్థం యేమి అంటే
కుట్టాము వేము పైచనం అర్థంకా బట్టి అటువంటి ఖేదము ను చేశే దిగనుక కుట్టకా
రము ని అనిపించు కొంటుంది. యీ కుట్టకార శబ్దం యొక్క శబ్దబోధ్యాను నప్పసమాన
మండైన శక్తిన్ని గ్రహించ బాదెవ్వసరికి శాస్త్రాంతములు యైన తర్క వ్యాకరణముల యొ
క్క జగతం విస్తరించ ప్రారంభమౌతుంది అనిన్ని ఆలాగు వ్రాశినే పక్షముందు ప్రస్తుత ప్రసంగకు
యి వ్యాఖ్యను లబాధ అవుతుంది అనిన్ని వ్రాయవలెను॥——— [illegible]

32 (..) ౨౩.

...శాలి కలుషర్గాది వాదం కరాము

విరచితాయాం

సుధాతరంగాఖ్యాద్వ్యాఖ్యాయాం ద్వితీయ

భాషాతత్త్వవ్యాఖ్యాయాం.

గణితపాదస్సంపూర్ణః ౧౦ ౯.

(శ్రీ)

సీతారామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న(శ్రీ)

హనుమత్సమేత

(శ్రీ)

రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమస్తు-

శాలివాహనశకం ౧౭౬౯

—

(శ్రీ) రామానుజాయ నమః.

Transcribed from a manuscript of Paravastu Venkatarangaanthacharyaswami Ayyangarlu of Vizagapatam, in '18 (?).

PV
21.1.18